

prosvetni delavec

Glasilo delavcev vzgoje, izobraževanja in znanosti Slovenije,

Ljubljana, 4. aprila 1980 – št. 7 – letnik XXXI

Med drugim preberite

- ODLOČNO IN PREUDARNO V REFORMO, str. 2
- VEČ KOT SEZNAM ŽELJA, str. 3
- BREZ VELIKIH BESED, str. 4
- TEMELJNE ZNAČILNOSTI USMERJENEGA IZOBRAŽEVANJA, str. 5
- OBLIKOVALCI NOVE ŠOLE, str. 6 in str. 7
- KAJENJE ALI ZDRAVJE?, str. 9
- PREPLETANJE VZGOJNIH PODROČIJ, str. 10
- PELIKAN, ZBIRKA DOBRODOŠLA UČENCEM IN UČITELJEM, str. 11

Skupni temelji

Med temeljne listine, ki bodo usmerjale prihodnji razvoj vzgoje in izobraževanja pri nas, bomo v kratkem uvrstili poleg sistemskih zakonov Dogovor socialističnih republik in avtonomnih pokrajin o skupnih osnovnih sistemah vzgoje in izobraževanja SFR Jugoslavije. Dogovor bo v kratkem sprejela tudi Skupščina SR Slovenije.

Kaj nam je vsem skupno, na čem temelji enotnost vzgoje in izobraževanja v jugoslovanskem prostoru, kako se enotnost in različnost ob razlikah v gospodarskem in kulturnem razvoju posameznih republik in pokrajin

med seboj prepletata in usklajujeta?

Enotni temelji vzgoje in izobraževanja so naravna potreba našega družbeno-političnega, gospodarskega in kulturnega razvoja, naših skupnih ciljev, naše preteklosti in prihodnosti. Vzgoja in izobraževanje je del enotnega sistema samoupravnega združenega dela, je pomemben razvojni dejavnik naše skupnosti, ki temelji na sodelovanju, bratstvu in enotnosti naših narodov in narodnosti.

Skupne temelje vzgoje in izobraževanja oblikujemo že desetletja. V času preobrazbe vzgoje in izobraževanja so k enotni za-

snovi novega vzgojno-izobraževalnega sistema pomembno prispevali 10. in 11. kongres ZKJ in republiški kongresi ZK, ustava in zakon o združenem delu ter drugi družbeno-politični dokumenti, v katere so delovni ljudje vseh republik in avtonomnih pokrajin zapisali svoje poglede in svojo voljo. Ti skupni temelji ne izključujejo možnosti, da posamezna republika ali avtonomna pokrajina uvaža tudi izvirne rešitve v skladu s svojimi potrebami in možnostmi. Enotnost ni vsiljena, niti zunanja in površinska, pač pa naravna in globinska potreba, sprejeta z enotno samopravno odločitvijo.

Usmerjenost k skupnim smotrom vzgoje in izobraževanja, permanentnost in samoupravnost so temeljne značilnosti našega vzgojno-izobraževalnega sistema. Vzgoja in izobraževanje vsestranske, svobodne in ustvarjalne osebnosti oblikujemo kot življenjski proces in potrebo, kot sistem odprtih možnosti za mladino in odrasle, da si pridobijo splošno in strokovno izobrazbo ter vzgojo in si jo dopolnjujejo in nenehno izpopolnjujejo v skladu s svojimi potrebami in potrebami združenega dela ter celotnega družbenega razvoja. Vzgoja in izobraževanje sodi med temeljne pravice in obveznosti samoupravno organiziranih delavcev in občanov, ki o njej odločajo in zagotavljajo možnosti za njen vsestranski napredek.

Enoten sistem vzgoje in izobraževanja sestavljata: osnovno izobraževanje in vzgoja z organizirano predšolsko vzgojo in osemletno osnovno šolo ter usmerjeno izobraževanje, ki vključuje pridobivanje strokovne izobrazbe in usposobljenosti ter nujno nenehno dopolnjevanje in izpolnjevanje. S skupnimi napori bomo pospešili v prihodnje razvoj organizirane predšolske vzgoje — še zlasti zadnje leto pred vstopom v osnovno šolo. Osnovna šola mora imeti poudarjeno vzgojno vlogo, da bo mlade vsestransko pripravljala za delo in življenje. Usmerjeno izobraževanje mora povezati v celoto sedanje srednje, višje in visoko šolstvo, usposabljanje za delo in stalno izpopolnjevanje v vsej delovni dobi, ki vključuje tudi specializacijo, dokvalifikacijo in morebitno prekvalifikacijo. V skladu z dogovorjenimi enotnimi temelji za razvrščanje poklicev in strokovne izobrazbe bo usmerjeno izobraževanje povezovalo v enotnost vse izobraževanje, usposabljanje in izpopolnjevanje po osnovni šoli ter odstranilo pregrade med notranjim izobraževanjem v OZD in izobraževanjem po verificiranih programih, med izobraževanjem mladine in izobraževanjem odraslih.

Po skupnem dogovoru bomo usmerjeno izobraževanje razvijali tako, da si bo lahko vsakdo pridobil temeljno strokovno izobrazbo, se vključil v delo in se kasneje vračal v izobraževanje ter ga nadaljeval ob delu ali iz dela.

Za višjo splošno raven našega prebivalstva in za lažjo prehod-

nost znotraj vzgojno-izobraževalnega sistema imajo programi usmerjenega izobraževanja v vseh republikah in avtonomnih pokrajinah na začetku skupno vzgojno-izobraževalno osnovo s temeljnimi vsebinami humanističnih, družboslovnih in naravoslovnih ved in s politehnično, obrambno in telesno vzgojo.

Upoštevanje in spoštovanje razlik med udeleženci izobraževanja je ena izmed enotnih zahtev novega sistema vzgoje in izobraževanja. Nadarjenim je treba omogočiti hitrejšo napredovanje, mladim z razvojnimi motnjami pa nuditi posebno družbeno skrb in vzgojno pomoč. Izobraževanje odraslih mora upoštevati njihove življenjske in delovne izkušnje, raven njihovega osebnostnega razvoja ter njihove delovne in družbene obveznosti.

Vsaka socialistična republika in avtonomna pokrajina razvija samostojno celotno področje vzgoje in izobraževanja. Pri tem pa moramo omogočiti vsakemu jugoslovanskemu državljanu, da se ob preselitvi v drugo republiko ali pokrajino neovirano vključi v nadaljnje izobraževanje in mu pri tem pomagati, da bo lažje premagal morebitne razlike v programih. Spričevala in diplome, dosežene z verificiranim izobraževanjem, imajo splošno veljavnost.

Kako bomo nadalje utrjevali notranjo povezanost in enotnost vzgoje in izobraževanja v jugoslovanskem prostoru? Ne z administrativnim predpisovanjem ali formalnimi zaobljubami, pač pa z medsebojnim sodelovanjem in s skupnim razvijanjem vzgoje in izobraževanja. To bo pomembno zlasti pri oblikovanju vsebinske in organizacijske podobe osnovnega in usmerjenega izobraževanja, pri pripravi učbenikov in razvijanju izobraževalne tehnologije, pri uveljavljanju sodobnega načina usposabljanja in izpopolnjevanja učiteljev in drugih delavcev na področju vzgoje in izobraževanja ter pri pospeševanju in raziskovalnem delu.

Skupni napori, skupne izkušnje in iskanja bodo najbolj bogatili prizadevanja posameznih narodov in narodnosti ter razvijali in krepili enotnost in povezanost vzgoje in izobraževanja v SFR Jugoslaviji.

JOŽE VALENTINČIČ

Samoupravna organiziranost delavskih univerz

Delovne organizacije, temeljne organizacije ali enote?

Kako naj se v prihodnje organizirajo delavske univerze? Kot samostojne delovne organizacije, temeljne organizacije združenega dela ali samostojne enote v sestavi drugih vzgojno-izobraževalnih organizacij — o tem je tekla razprava, ki jo je pripravila Zveza delavskih univerz Slovenije 31. 3. 1980. V razpravi so poleg vodstvenih delavcev delavskih univerz sodelovali predstavniki družbeno-političnih organizacij in Zavoda SRS za šolstvo.

Ob prehodu v usmerjeno izobraževanje se preoblikuje tudi mreža vzgojno-izobraževalnih organizacij, ki bodo organizirale izobraževanje mladine in odraslih za pridobitev strokovne izobrazbe, za usposabljanje in stalno izpopolnjevanje delavcev in občanov. Delavske univerze so v tej mreži nepogrešljiv člen. Njihovo mesto in naloge jasno opredeljuje tudi predlog zakona o usmerjenem izobraževanju. Javna razprava o njem je potrdila pri nas že uveljavljeno družbeno vlogo delavskih univerz in ovrgla stališča tistih posameznikov, ki so jih hoteli odriniti na sam rob vzgojno-izobraževalnega sistema.

Ko v občinah iščejo nove možnosti za samoupravno organiziranost vzgojno-izobraževalnih organizacij, ki bodo izvajale programe usmerjenega izobraževanja, prihajajo glede delavskih univerz do bolj ali manj smotrnih rešitev. Več okoliščin vpliva na to, ali je boljše rešitev delavske univerze kot samostojna delovna organizacija, kot TOZD v sestavi večje organizacije za usmerjeno izobraževanje ali kot samostojna enota v osrednji vzgojno-izobraževalni organizaciji, kakršno oblikujejo v središču nekaterih manjših občin. Enotnih uniformiranih rešitev ni. Za delavsko univerzo je bistveno, da je povezana z okoljem in v njem ter njegovih izobraževalnih potrebah resnično zakoreninjena.

Razlogi za združevanje ne morejo biti zgolj zunanji, prostorski, ozko ekonomistični. Tudi združevanje zaradi združevanja ne bo prispevalo k razvoju usmerjenega izobraževanja in izobraževanja odraslih. O združevanju in oblikah nove samoupravne organiziranosti mora odločati dolgoročno vsebinska zasnova, kako v določenem okolju

čimbolj uspešno, kakovostno in gospodarno uveljaviti sprejete zamisli o enakopravnosti in enakovrednosti vseh poti do izobrazbe — izobraževanja pred vstopom v delo, ob delu in iz dela, stalnega dopolnilnega izobraževanja in usposabljanja za potrebe dela, samoupravnega in družbeno-političnega delovanja, ljudske obrambe in družbene samozaščite ter drugih družbenih vlog in nalog delovnega človeka.

Spričo teh razvojnih perspektiv je nesporetna vsaka rešitev, ki bi omejevala in ne pospeševala te izobraževalne dejavnosti ali pa bi utesnjevala delavske univerze ter izobraževanje odraslih v ozke okvire strokovnega šolstva. Težišče dejavnosti delavskih univerz bo na področju stalnega dopolnilnega izobraževanja in izpopolnjevanja. To pa ne pomeni, da ne bi delavske univerze v skladu s potrebami združenega dela in dogovorjeno delitvijo dela v občini še naprej skrbno razvijale, tudi osnovno izobraževanje odraslih ter približale zaposlenim študij ob delu za tiste smeri, ki jih druge organizacije za usmerjeno izobraževanje v kraju ne razvijajo.

Bistveno pri teh vprašanjih je, kot so udeleženci poudarili, sodelovanje med vzgojno-izobraževalnimi organizacijami v občini, skupno dogovarjanje in načrtovanje izobraževanja v povezavi z izobraževalnimi skupnostmi in združenim delom. Za delavske univerze je zlasti pomembno sodelovanje z drugimi organizacijami in središči za usmerjeno izobraževanje, z organizacijami združenega dela in družbeno-političnimi organizacijami v občini. Pomembno je, da tudi odgovorni strokovni in družbeni organi v republiki obravnavajo delavske univerze kot enakovredno središče usmerjenega izobraževanja. Udeleženci posveta so z odobravanjem sprejeli sporočilo, da bo Zavod SRS za šolstvo vabil na predvidene območne posvete za kadrovske in izobraževalne službe, kasneje pa za ravnatelje srednjih šol, tudi predstavnike delavskih univerz. V skupni obravnavi nalog in programov pri uvajanju usmerjenega izobraževanja bodo najlažje našli najboljše rešitve.

J. V.

III. kongres jugoslovanskih andragogov

V začetku oktobra bo v Ohridu III. kongres jugoslovanskih andragogov, ki ga pripravlja Zveza andragoških društev Jugoslavije in Andragoško društvo Makedonije v sodelovanju z republiškimi in pokrajinskimi andragoškimi društvi. Kongres bo obravnaval izobraževanje odraslih kot funkcijo organizacije združenega dela ter pomembnega dejavnika njene višje storilnosti. V središču prispekov in razprav bo torej izobraževanje zaposlenih kot nova razsežnost usmerjenega izobraževanja. V njem dobivajo izobraževanje ob delu in iz dela, usposabljanje na delu ter stalno dopolnilno izobraževanje in izpopolnjevanje enakovredno mesto poleg izobraževanja mladih pred vstopom v delo. Ob teh novih nalogah po-

staja vse bolj odgovorna tudi družbena vloga andragoške teorije, ki mora v sodelovanju s prakso in s pedagoško teorijo pomagati pri oblikovanju enotnega sistema vzgoje in izobraževanja, ki temelji na permanentnosti izobraževanja in vzgoje ter na potrebah združenega dela in celotnega družbenega razvoja. Pričakujemo, da bodo na kongresu ustvarjalno sodelovali tudi slovenski andragoški in drugi družbeni delavci, ki na področju izobraževanja odraslih utirajo nova pota, saj lahko s svojimi bogatimi izkušnjami in spoznanji pomembno prispevajo k napredku jugoslovanske andragoške misli in prakse.

Prispevke za kongres zbira Andragoško društvo Slovenije do 1. junija 1980.

Odločno in preudarno v reformo

Predsednik CK ZKS France Popit v dobrovški celodnevni osnovni šoli

»Šola ne sme in ne more biti sama sebi namen. Naj bo klasična osnovna, celodnevna osnovna šola ali šola usmerjenega izobraževanja — vedno je sestavni del družbenih potreb, ki se zrcalijo v njej in njenem delu in ki jih mora zrcaliti tudi sama.« je med obiskom celodnevne osnovne šole »7. maja« na Dobrovi pri Ljubljani (letošnjega 2. aprila) poudaril predsednik CK ZKS France Popit.

Potem ko je pedagoškemu kolektivu in učencem čestital za številna družbena priznanja, ki jih je COŠ »7. maja« prejela v zadnjih petih letih, odkar deluje kot celodnevna osnovna šola, je prisluhnil ravnateljici šole, Hedviki Lešnik, ki je podrobneje spregovorila o uspehih, pa tudi težavah, ki jih ima ta šola, ki je ena prvih slovenskih celodnevnišol. Omeniti je treba izreden učni uspeh, ki ga dosegajo učenci te šole, veliko demokratičnosti v odnosih, ki vladajo na njej, številne interesne dejavnosti, predvsem pa to, da šola razvija vso vzgojno-izobraževalno dejavnost v kraju, katerega sestavni del je postala. Naj mimorede omenimo, da je COŠ »7. maja« na Dobrovi ena redkih šol na Slovenskem, ki ima tudi predšolsko varstvo. Tako kot povsod pa so tudi učitelji te šole preobremenjeni saj učiteljski poklic ni ustrezno družbeno vrednoten, veliko nereguliranih stanovanjskih težav, pa tudi šolskega prostora je premalo. Zato je tudi premalo proizvodnih interesnih dejavnosti in načelnega poklicnega usmerjanja.

France Popit se je odločno uprl miselnosti, da bi iz materialnih ali kakih drugačnih razlogov skušali ukinjati celodnevne šole. »COŠ smo z zakonom o osnovni šoli uzakonili in zdaj ni več vprašanje celodnevne osnovne šole da ali ne, pač pa to, kdaj odpreti celodnevno šolo glede na materialne in kadrovske možnosti v posameznih okoljih,« je dejal predsednik CK ZKS. Prvine COŠ pa moramo uvajati v klasično obliko osnovne šole povsod tam, kjer je to mogoče brez večjih naložb. Med temi prvinami

naj omenimo samo dve, pomembni tudi za nadaljnje izobraževanje osnovnošolcev: samostojno delo in interesne dejavnosti.

Posebno pri razvijanju proizvodnih interesnih dejavnosti mora šola tesneje sodelovati z združenim delom. Le tako bodo lahko šole, in predvsem celodnevne osnovne šole, našle trajno pot za reševanje svojih problemov, pa naj bodo finančni, prostorski ali kadrovske. Pri tem je posebej pomembno sodelovanje delavcev — nepedagogov pri interesnih dejavnostih učencev, je dejal France Popit in nadaljeval: »Angažirati je treba družbene svete pri šolah, ki naj poiščejo načine, kako bi v mentorsko delo pri tehničnih in proizvodnih interesnih dejavnostih vključevali strokovne delavce iz delovnih organizacij, ne le iz kraja, pač pa tudi od drugod. Tem naj bi delovne organizacije plačevale del osebnega dohodka za njihovo mentorsko dejavnost.

Tako bi povečali zanimanje združenega dela za delovanje celodnevne šole, povečala bi se tudi skrb za gmotni razvoj, ki je bila do zdaj, velikokrat tudi po krivdi šolstva, prepuščena zgolj šolam.

Ko govorimo o celodnevni osnovni šoli, je dejal France Popit, se moramo zavedati, da so prav celodnevne osnovne šole na katerem moramo zidati usmerjeno izobraževanje. Eden od zidakov pa je gotovo spoznavanje otroka z delom, razvijanje delovnih navad in predvsem odnosa do dela. Te vrednote pa lahko razvijamo predvsem v interesnih dejavnostih šole in s politično vzgojo. Mnoge naloge, ki jih v razpravah o usmerjenem izobraževanju namenjeno le temu, mora opraviti že osnovna šola. Med njimi je najpomembnejše usmerjanje v delo in poklic, saj stremimo za tem, da bi mladega človeka čimprej usposobili za poklicno delo in splošnega izobraževanja ne smemo podaljševati. Ko je govoril o prehodu na usmerjeno izobraževanje, je France Popit poudaril, da ima lahko le združeno delo, ki prevzema materialno

odgovornost za usmerjeno izobraževanje in pa seveda širša družbena skupnost, odločilno besedo tako pri programih srednjega in visokega usmerjenega izobraževanja kot pri ustvarjanju mreže šol. Vpliva združenega dela na oblikovanje mreže šol, ki je zdaj v javni razpravi, je bilo premalo, saj je očitno, da je bila narejena bolj v dogovoru med občinskimi dejavniki in samoupravnimi interesnimi skupnostmi za vzgojo in izobraževanje. Če bi šolske mreže ne delali mimo potreb združenega dela, ki prevzema materialno odgovornost za delovanje šol, kakršna je zasnovana zdaj, je gotovo negospodarna, razdrobljena, v njej je izražen prestiž občin in mislim, da ne bo dolgo, ko se bodo občine začele odrekati šolam, saj jih ne bodo mogle vzdrževati. Narobe in preozko pa bi bilo, če bi dovolili, da bi šolska vprašanja reševali le pedagoški delavci ali pa samo združeno delo; pri vseh vprašanjih vzgoje in izobraževanja moramo upoštevati tudi širši družbeni interes, je poudaril predsednik CK ZKS. Družba mora imeti namreč tudi take poklice in usmeritve, ki niso neposredno v interesu proizvodnih delovnih organizacij. Zato je toliko pomembnejše angažiranje občinskih skupščin in republiške pri pripravi razvojnih programov in tudi materialnem reševanju kadrovskega vprašanja.

Pri uvajanju usmerjenega izobraževanja, je nadaljeval France Popit, moramo najprej ugotoviti, katere sedanje srednje šole imajo materialne, kadrovske in prostorske možnosti za prehod v usmerjeno izobraževanje. Prav tako pa je treba zagotoviti jasne programske zasnove za vsa leta srednjega usmerjenega izobraževanja. Ne smemo pristati na to,

da bi otroke usmerjali v šole, nimajo izdelanega programa za celotno dobo izobraževanja in vzgoje na določeni stopnji. Zato bomo vztrajali, da bo prehod na usmerjeno izobraževanje postopen. Res je sicer, da so pripravili za prehod na usmerjeno izobraževanje pospešene, da so se na Zavodu SRS za šolstvo in tu drugod trudili, pripraviti čimveč in čimbolj strokovno za čimprejšnji prehod na usmerjeno izobraževanje, celotni program za vse usmeritve srednjega usmerjenega izobraževanja pa še niso izdelani, je povedal na današnjem obisku na COŠ »7. maja«, na Dobrovi pri Ljubljani Janez Sušnik. Poznamo poti do teh programov, vemo, za kakšne poklice moramo izobraževati, nimamo pa še programov za izobraževanje za vse poklice. France Popit pa je dodal, da moramo vedeti, koliko imamo usposobljenih pedagoških delavcev, ki bodo sposobni posredovati novo vsebino reformirane šole usposobiti učenca za učenje in prilagajanje hitrim spremembam na delovnem mestu.

»Prehod na usmerjeno izobraževanje torej ne more in ne sme biti sočasen za vse zdajšnje srednje in poklicne šole, pri čemer je treba zadoščiti vse družbenim dejavniki, da v letu dni izpolnimo vse bistvene pogoje za izvedbo šolske reforme. S tem pa ne damo prostora in časa tistim, ki šolsko reformo radi odlagajo nedolgo. Mislim, da je po sprejetju zakona stvaren prehod na usmerjeno izobraževanje v šolskem letu 1981-82.« je sklenil pogovor na celodnevni osnovni šoli »7. maja« Dobrova pri Ljubljani predsednik CK ZKS France Popit.

JASNA TEPINA

Generalna konferenca UNESCO v Beogradu

Na prvi seji odbora pri izvršnem svetu skupščine SRS za pripravo na 21. generalno konferenco UNESCO v Beogradu — v ponedeljek 24. marca, ki jo je vodil Dušan Šinigor, podpredsednik IS za družbene dejavnosti, so se dogovorili o pripravi programov in možnostih sodelovanja SRS Slovenije na omenjeni konferenci. Organizacijsko so utrdili glavne smernice nastopa v okviru same konference ter pripravo ponudb posameznih strokovnih obiskov udeležencev konference med njenim zasedanjem.

Štirideset dnevno zasedanje generalne konference UNESCO v Beogradu, ki bo letošnjega septembra in oktobra, bo postalo svetovno sečišče intelektualnih razprav na mednarodni ravni s štirih ključnih področij — kulture, izobraževanja, znanosti in informacij. V tem času bomo lahko predstavili naše znanstvene dosežke in kulturo vseh jugoslovanskih narodov in narodnosti.

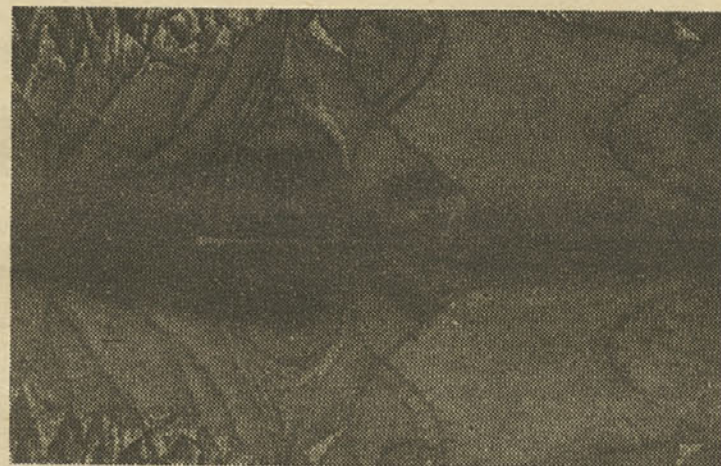
Jasno je, da je za uspešen nastop potreben kakovosten izbor potrebne oblike predstavitev. Pri novo ustanovljenem odboru za pripravo na 21. generalno konferenco UNESCO bila določena ožja skupina, ki mora najtesneje sodelovati določenimi institucijami, ki so že uveljavile v okviru sodelovanja z UNESCO in bodo pripravile skrben program svojega nastopa. Proučiti pa bo nujno tudi nove možnosti sodelovanja, zlasti na področju družboslovja. Pripravo predvidenega programa je potrebno učinkovito sodelovanje z odgovornimi organi v republiki. Veliko odgovornost bodo imela tudi muzejska občila, ki bodo obveščali naše delovne ljudi o uspehih načrtih dejavnosti UNESCO predstavila dejavnost te organizacije ter pomembnost naloge, jo ima Jugoslavija kot gostiteljica zasedanja generalne konference tudi za utrjevanje našega položaja v svetu.

Objave Republiškega komiteja za vzgojo in izobraževanje

bodo izšle kot priloga Prosvetnega delavca — prihodnji mesec prvih dveh številkah bomo objavili:

- zakon o predšolski vzgoji in varstvu otrok
- zakon o osnovni šoli
- zakon o usmerjenem izobraževanju in
- zakon o svobodni menjavi dela na področju vzgoje in izobraževanja.

Vzgojno-izobraževalne in druge organizacije, ki bi želele več izdov posameznih zakonov, naj nam, prosimo, pošljejo naročilo v prej. UREDNIŠTVO

Alenka Gerlovič: »Bohinjsko jezero — pomanjkanje rekreacijskih objektov«, polivinil acetat na lesenitu, 1979 — s pregledne razstave slikarskega dela zadnjih desetih let v Gorenjskem muzeju v Kranju. Podoba predstavlja izrez poraščene, ponekod skalnate obale z odsevom v vodi. Avtorica je odkrila arhitektoniko motiva, zreducirala raznotere oblike na bistvene in stilizirano podala njihovo sintezo. Ustvarila je estetski red, učinkovit zaradi pretehtanih proporcij, določenega ritma črt, plastičnih tekstur ter tonalnih in barvnih odtenkov; z njim pa novo realnost ob upoštevanju resničnih značilnosti te krajin. Zanimiva in v marsičem izvirna je tudi tehnična obdelava. Slikarka uporablja disperzijske, akrilom sorodne barve, kjer je za vezivo polivinil acetat in za razredčilo voda. Pred slikanjem oblike najprej zmoledira z raznimi materiali (žaganje, plutovina, pesek ipd.), ki jih močno lepljivi polivinil acetat dobro pričvrsti na podlago. Nato nanaša barve s čopičem ali jih brizga. Vendar zahtevna in dovršena tehnika nikjer ne daje vtisa, da je sama sebi namen. Likovna ideja je toliko čista in močna, da sestavlja z njo izredno enovit slikarski organizem. Naslov podobe je ironičen in nas opozori na zavzeto delovanje Gerlovičeve pri varstvu okolja. Tudi drugih 26 razstavljenih podob obravnava tematiko iz interesnih področij slikarskega življenja: hoste z reminiscencami na obdobje v partizanih, ameriške pokrajine, katerih naslovi nam govorijo o prizadetosti ob usodi Indijancev, in ekološke teme.

Se nekaj podatkov o razstavi: Odprli so jo 7. marca kot osrednjo slovensko prireditvev za mednarodni dan žena; je deveta izmed razstav, ki so jih doslej prikazali v Kranju za ta praznik. S svojim delom so bile tako predstavljene ugledne slovenske umetnice in srbska impresionistka Nadežda Petrovič. Razstava Alenke Gerlovičeve, ki bo odprta do 15. aprila, preseneča tudi z izčrpnim katalogom, čigar posebnost je iskrena in zgoščena avtobiografija. V njej se nam razkriva zapletena in nelahka ustvarjalna pot te široko angažirane umetnice naše poznejše srednje generacije. (T. S.)

Več kot seznam želja

Nekateri vidiki samoupravnega načrtovanja razvoja vzgoje in izobraževanja v srednjeročnem načrtu 1981-85

Videti je, da se bo prihodnji srednjeročni načrt gospodarskega in družbenega razvoja naše dežele (1981-1985) uresničil v zelo zapletenih gospodarskih in političnih mednarodnih odnosih in v težavnih notranjih gospodarskih razmerah. Mednarodni položaj težejejo nestabilne politične razmere; inflacija in nezaposlenost nenehno naraščata, energetska kriza se vedno bolj zaostre; jež med razvitimi in nerazvitimi deželami se zaradi nepravilne trgovinske menjave vedno bolj pogloblja. Pri nas nastajajo problemi zaradi neusklajenosti zmogljivosti posameznih gospodarskih panog, nizke produktivnosti, povečanja cen pa tudi negativne bilance mednarodne trgovinske izmenjave. Gospodarstvo se ne more dovolj hitro razvijati med drugim tudi zato, ker je vedno bolj obremenjeno s skupnimi in splošnimi potrebami.

Ni dvoma, da bo vse to vplivalo tudi na uresničevanje načrta razvoja družbenih dejavnosti, in še posebno izobraževanja. To nas opozarja, da moramo biti pri načrtovanju zelo stvarni. To med drugim pomeni, da je treba načrtovati: smotno izrabo časa, prostora in materiala, zmanjševanje stroškov dela, boljše organiziranost in večjo povezanost vzgojno-izobraževalnih organizacij z uporabniki storitev, zato da bi bilo delo bolj kakovostno in učinkovito, zagotoviti je treba večji vpliv te dejavnosti na produktivnost dela in podobno.

Skratka, ravnati moramo v skladu z načeli ustalitve in varčevanja. Razumljivo je, da vse to ne sme zmanjšati ravni izobraževanja ali pravic državljanov do izobrazbe.

Vsako načrtovanje kadrov in izobraževanje ne glede na to, kakšno metodo uporabljamo in katere prvine upoštevamo, je zelo nezanesljivo. Znanost še ni dognala, katere kazalnike naj bi uporabili v gospodarstvu in družbenih dejavnostih, da bi lahko načrtovali razvoj za petnajst ali dvajset let — kolikor traja vzgojno-izobraževalni proces kakšnega rodu. Tehnologija se tako naglo spreminja, da ni mogoče niti v osnovnih obdobjih predvideti njenega razvoja. In vendarle je nujno načrtovati, kajti le tako lahko začrtujemo razmerja, usmerjamo, spodbujamo k dejavnosti in omogočamo skladnejši razvoj. Zdaj tudi prvič upajamo samoupravno načrtovanje.

Načrtovanje kadrov in izobraževanja prvokrat upošteva nekatere nujne postavke, kot so:

- pravica delavcev v združenem delu, da odločajo o dohodku, ki ga izločajo za izobraževanje, in pravica, da usmerjajo izobraževanje kadrov po svojih potrebah;
- določanje pravic in vzajemnih obveznosti glede financiranja izobraževanja in kakovosti kadrov;
- enakopravnost pri uresničevanju programskih nalog v načrtu izobraževanja;
- ustvarjanje približno enakih možnosti za izobraževanje otrok, mladine in odraslih vseh krajev in območij ter vseh narodov in narodnosti;
- zagotavljanje skladnega razvoja izobraževanja, ki neposredno in posredno prispeva k večanju produktivnosti;
- razvijanje socialističnih samoupravnih odnosov v vzgoji in izobraževanju in priprava mladega rodu, da kakovostno in pravilno samoupravlja;
- ustvarjalno svobodo vseh, ki se ukvarjajo z izobraževanjem in spodbujanje takega dela, da bi se zvišala kakovost izobraževanja.

Ze več mesecev poteka družbena akcija za načrtovanje gospodarskega in družbenega razvoja. V družbeno-političnih organizacijah, samoupravnih skupnostih in predstavniških telesih ter strokovnih in znanstvenih ustanovah od delovne orga-

nizacije, prek občine do zveze potekajo idejno-politične in strokovne priprave. Pripravljeno je dokumentacijsko in analitično gradivo o uresničevanju tega srednjeročnega načrta, izšlo je več brošur in študij z napotki in metodami načrtovanja, pripravljeno so že tudi prvi osnutki srednjeročnega načrta. Skoraj vse republike in pokrajine so na temelju zveznega zakona o samoupravnem načrtovanju sprejele svoje zakone, družbeno-politične organizacije in organi družbeno-političnih in samoupravnih skupnosti pa so sprejeli obdelane načrte nalog in obveznosti. Skratka, opravljene so veljanske politične in organizacijske priprave, zato da bi bil načrt v resnici dosežek jasno izkristaliziranih mnenj, dejavnosti in odločanja vseh delovnih ljudi. To pa pomeni, da je bilo prvo obdobje priprav zelo uspešno.

PREMALO STROKOVNO

Menimo pa, da so potekale priprave za izdelavo načrta razvoja družbenih dejavnosti premalo strokovno; to pa utegne imeti nezaželene posledice. Tudi uporabniki iz združenega dela še vedno niso vzel načrtovanja izobrazbe in kadrov zares — kot svojo prvenstveno nalogo.

Zato bo treba do konca tega leta izpolniti še štiri temeljne naloge:

- sestaviti skupine strokovnjakov, ki bodo pripravile načrte kadrov in izobraževanja;
 - opraviti potrebne dogovore in uskladi delo z uporabniki storitev pri načrtovanju izobraževanja in kadrov v OZD;
 - organizirati sodelovanje družbeno-političnih in samoupravnih interesnih skupnosti;
 - določiti temeljne prvine načrta.
- Naši zavodi za družbeno načrtovanje, inštituti in druge ustanove se zelo malo ukvarjajo z načrtovanjem izobraževanja. K sodelovanju je torej treba povabiti najboljše strokovnjake iz samoupravnih interesnih skupnosti in prosvetno-pedagoških zavodov, da skupaj s kadrovskimi in tehničnimi službami večjih delovnih organizacij strokovno obdelajo načrtovanje izobraževanja in kadrov.

TRI RAZSEŽNOSTI

Načrtovanje izobraževanja ima tri razsežnosti: načrtovanje v organizaciji združenega dela ali v krajevni skupnosti, načrtovanje v družbeno-politični skupnosti in načrtovanje v samoupravni interesni skupnosti.

Najpomembnejše in najbolj zapleteno je načrtovanje v delovnih organizacijah in krajevnih skupnostih, saj morajo vsi drugi načrti izvirati iz teh. Posebno pomembno je, da pri tovrstnem načrtovanju izobraževanja in kadrov zagotovimo demokratični dogovor vseh zainteresiranih, dejavnost in odločilno besedo tistih, ki ustvarjajo dohodek, tj. delavcev v združenem delu. To je tudi politično in družbeno pomembno, ker bodo delavci le take načrte šteli v resnici za svojo obveznost in si prizadevali, da bodo uresničeni.

Temeljna in delovna organizacija mora pri načrtovanju svojih izobraževalnih potreb upoštevati tudi tiste delavce, ki so že zaposleni. To je pravica in dolžnost vsakega delavca. Načrtovanje kadrov ne sme biti samo seznam želja. Temeljne in delovne organizacije morajo predvideti, kaj bodo uresničile same, kaj pa šole in druge organizacije.

Načrti šol vsen stopenj morajo biti usklajeni z načrti temeljnih in delovnih organizacij. Upoštevati pa je treba tudi nekatere druge parametre, kot so migracija, nataliteta ipd. Podobno je treba pripravljati načrte izobraževanja v občinah in drugih družbeno-političnih skupnostih.

Samoupravne interesne skupnosti morajo biti posrednice usklajenega načrtovanja šol in združenega dela uporabnikov storitev. Njihovi načrti morajo biti dosežek dogovorov teh dveh dejavnikov, ne pa načrt želja in lepih namenov. To pomeni, da samoupravna interesna skupnost spodbuja delo delovnih organizacij in jim strokovno pomaga, ne sme pa vsiljevati svojih načrtov.

Pri pripravi za prihodnji srednjeročni načrt je treba težišče politične in strokovne ak-

cije usmeriti v večje in sestavljene delovne organizacije in v panoge, kjer je s kadri največ težav. Že zdaj se je treba v sindikatu in samoupravnih organih pripravljati na to, da bo izobraževanje postalo vsakodnevna potreba in obveznost, pravica in dolžnost vsakega delavca.

In nazadnje: ne glede na to, po kateri metodologiji načrtujemo, je treba upoštevati temeljne prvine izobraževalne ravni, in sicer materialne stroške, amortizacijo, predpisane in dogovorjene obveznosti, osebne dohodke s pri-

Pred sprejemom zakona

Ko so zbori Skupščine SR Slovenije ter zbor uporabnikov in zbor izvajalcev skupščine Izobraževalne skupnosti Slovenije 25. 3. 1980 obravnavali predlog zakona o usmerjenem izobraževanju, so se znašli pred tolikimi spreminjivimi in dopolnilnimi predlogi, da je bila preložitve sklepanja o zakonu najbolj sprejemljiva rešitev.

Razprave o zakonskem predlogu so bile zadnje tedne na dnevnem redu vseh družbeno-političnih organizacij, Republiškega sveta za vzgojo in izobraževanje in drugih organov. Stališča so se postopno usklajala, nejasnosti odstranile, predloženo besedilo pa se je čedalje bolj izpopolnjevalo, tako da bi bile zamisli čim bolj natančne in konkretno opredeljene. Še v zadnjem delu priprave zakona so se pokazale nove možnosti, kako bolje in dosledneje izoblikovati posamezne rešitve znotraj enovitega sistema usmerjenega izobraževanja. Zato se je razprava ponovno ustavila pri postopku za sprejemanje posameznih programov, pri usposabljanju za manj zahtevna dela, pri nadaljevalnem izpitu, pri opredelitvi izobraževanja iz dela ter pri sprevku udeležencev izobraževanja. Tudi prehodne odločbe naj

bi jasneje povedale, do kdaj bodo izvedene nekatere strokovne priprave, ki so pogoj za uspešno uvajanje usmerjenega izobraževanja.

Razpravljalci so ponovno tehtali, ali so zagotovljene možnosti za uvajanje usmerjenega izobraževanja v prve letnike srednjih šol s šolskim letom 1980-81. Kritični dvom o tem je bilo slišati zlasti s strani obeh univerz.

V sklepnih stališčih skupščinskih razprav ni bilo različnih mnenj o tem, da moramo pohiteti s pripravo zakona o usmerjenem izobraževanju. Predlagatelj bo s sodelovanjem medzborovskega odbora slovenske skupščine usklajal in uredil spreminjavalne in dopolnilne predloge, skupščinski zbori pa bodo 9. 4. 1980 predvidoma nadaljevali in končali obravnavo zakonskega predloga.

O tem, ali so res zagotovljene vse možnosti za frontalno uvajanje usmerjenega izobraževanja v prve letnike srednjih šol z novim šolskim letom, se bo še razpravljalo — ne samo zaradi dokončne ocene stanja in odločitve, pač pa tudi zato, da bodo temeljne strokovne in organizacijske priprave izvedene po načrtu in v skladu z dogovori. Precej razlogov govori za to, da bi bilo bolje odložiti

spevki, skupno porabo, napredek materialne osnove dela in rezerve.

Spregledati pa ne smemo niti družbene skrbi za otroke (učbeniki, prehrana, celodnevno bivanje), napredek vzgoje in izobraževanja odraslih, prosvetno pedagoške službe, graditve stanovanj, skrbi za šolstvo narodov in narodnosti, stroške strokovne službe in delovanja samouprav-

nega interesnega organiziranja.

Prav bi bilo, če bi ob srednjeročnem načrtu razvoja razmišljali tudi o metodologiji dela, o drugačni organizaciji pouka, o bolj ustrezni porazdelitvi učiteljeve delovne obveznosti ter o smotni organizaciji in integraciji raznih služb na področju vzgoje in izobraževanja.

VASKO RAIČEVIČ

frontalno uvajanje usmerjenega izobraževanja za eno leto, da bi bili pravočasno in brez prevelike naglice pripravljeni programi in učbeniki, preoblikovana šolska mreža in usposobljeni učitelji ter inštruktorji v OZD. Na tistih področjih, kjer bo do jeseni vse pripravljeno, pa bi lahko začeli uvajati usmerjeno izobraževanje že letos.

Sporočila ljubezni

Delovni Kragujevac tovarišu Titu

Založba Svetlost iz Kragujevca je 28. marca v prostorih ljubljanskega Magistrata predstavila knjigo Sporočila ljubezni s podnaslovom Delovni Kragujevac tovarišu Titu. V prisrčni slovesnosti so sodelovali Marjan Rožič, ki je pozdravil goste in navzoče predstavnike našega kulturnega in političnega življenja v imenu mesta Ljubljane, Borivoje Petrovič, predsednik skupščine občine Kragujevac, in urednik založbe Svetlost Slobodan Pavičević.

Knjiga zajema okrog 2000 sporočil in pisem, ki so jih izbrali izmed 120.000 pisem in sporočil Kragujevčanov — pisali so jih tovariši Titu v ljubljanski klinični center do konca letošnjega januarja. Vsa pisma in sporočila so zbrana v 75 knjižah. Predstav-

ljena knjiga Sporočila ljubezni, ki je izšla v 1000 izvodih, je enkratno sporočilo ljubezni in vdanosti našemu Titu.

V uvodu knjige, ki ga je prebral igralec — dramski umetnik Ljuba Tadić, pravi Oskar Davičo med drugim tole: »Nihče na svetu ni nikdar doživel takšnih vsesplošnih izrazov skrbne ljubezni, ki zdaj z vdano nežnostjo obdajajo Tita z vseh strani. Ljubezen se zrcali kot splošen narodni plebiscit vdanosti, ki se poisti s Titom v dobrem in v slabem...«

Pisma v slovenskem besedilu, ki ga je prevedla pesnica Neža Maurer, so prebrali igralec Željko Hrs in pionirji dramskega krožka Osnovne šole Ledina v Ljubljani. T. D.

Srečanje partizanskih učiteljev

V Hrvaškem primorju bodo letos slovesno proslavili obletnico partizanske osnovne šole, ki je leta 1942 delovala v vasi Krm-pote Javorja. Ob tej priložnosti bodo odprli preurejeno poslopje nekdanje šole in spominsko zbirko dokumentov, priredili veliko ljudsko zborovanje in srečanje partizanskih učiteljev z območja Hrvaške.

Odbor za proslavo je predlagal, naj bi prvič po osvoboditvi organizirali srečanje partizanskih učiteljev. Predlog je sprejel republiški odbor Sindikata delavcev vzgoje, izobraževanja, znanosti in kulture Hrvaške in organiziral zbiranje gradiva o partizanskih učiteljih. Pričakujejo, da bodo tudi sindikalne organizacije, samoupravne interesne skupnosti vzgoje in izobraževanja ter organizacije Zveze borcev prispevali k uspešnosti tega srečanja. Zbrale bodo gradivo o tistih prosvetnih delavcih, ki so v težkih razmerah narodnoosvo-

bodilnega boja ustanavljali prve šole in tako začeli boj za graditev novega socialističnega sistema izobraževanja. Poleg tega bodo sindikalne organizacije po občinah ugotovile, kako živijo ti delavci, od katerih nekateri niso dobili ustreznega družbenega priznanja. Petintridesetletnica osvoboditve je priložnost, da se to popravi.

Srečanje partizanskih učiteljev bo obnovilo spomine na delo partizanskih šol in spodbudilo raziskovanje partizanskega šolstva, h kateremu lahko največ prispevajo prav partizanski učitelji. Odbor za proslavo bo organiziral tudi znanstveno srečanje o partizanskih šolah. To srečanje bo prihodnje leto v Crikvenici; pričakujejo, da se ga bo udeležilo veliko znanstvenih delavcev, raziskovalcev in partizanskih učiteljev, ki bodo obdelali del bogatega gradiva o porajanju šolstva v naši revoluciji. ĐORĐE ĐURIČ

Redni razpis v letu 1980

Redni razpis prostih del in nalog za leto 1980 bo objavljen 21. aprila. Razpis tistih prostih del in nalog, ki jih srednje šole do tega roka še ne morejo določiti, bomo objavili kasneje.

Razpise pošljite na naslov: Uredništvo Prosvetni delavec, Poljanski nasip 28, 61104 Ljubljana

Kipar Andrej Grošelj: Del spomenika NOB v Šentanelu, hrast, 1977

dogodki
novosti

Cigaretni dim se je dvignil pod lestene. »Vas bo motilo?« je vprašal.

Sledim njegovi govorici. Poskakujeta kot starost, ki se lahko pohvali s srečo. Ne skriva prileškega narečja. Včasih, ko puhne še posebno skrotovčen sveder dima, se mu zasvetijo oči. Trudim se, da bi našel v njih skrito govorico. Toda, prišel sem na klepet. Prišel sem, da bi slišal, kako je hotel mladi Vladimir postati inženir. Ustvarjati. Mogočna beseda. Narediti iz mrtvega polna človeku podoben obraz ali mlin, ki ga žene studenec...! Ustvarjati in odkrivati. Prvi korak so knjige. Še sreča, da je segala očeta knjižnica od tal do visokega stropa. Dober učitelj, spoštovan nadučitelj in strog šolski nadzornik je bil njegov oče. In če bi se srčnost merila z denarjem, bi lahko vseh sedem otrok uresničilo svoje poklicne želje. Toda pri Cvetkovih so bili učitelji nekaj rodov nazaj. Po končanem učiteljskem letu 1929 je tudi Vladimir stopil za šolski kateder. Nič več se mu ni bilo treba skrivati na podstrešje, kadar je hotel prebiti knjige. Knjiga je postala način njegovega življenja.

»Pride trenutek, ko se pogledaš v ogledalo in ostrmiš; star sem, si rečeš. Bom zmogel opraviti delo do konca? Dvajset let si že urednik Sodobne pedagogike, si rečem. Mar ne bi izptegel? Postavljam si še druga vprašanja. Zakaj učitelji niso najbolj navdušeni nad revijo? Ni dvoma, da je njena strokovna raven zadovoljiva. Pravijo, da je celo med najboljšimi podobnimi revijami v naši deželi.

Slovenska pedagogika je našla ustrezno mesto celo v sodobnih evropskih tokovih. Revija je tista, ki predstavlja znanstveno-raziskovalno delo na tem področju. Ne, že dolgo ni več na ravni nekdanjega Popotnika, ki je bil sicer za učitelje praktično takoj upora-

ben, a kar zadeva teorijo — daleč od znanosti.«

Z izrednim spoštovanjem se spominja svojih profesorjev. Dr. Sušnik, slavist in odlični pedagog, ga je toliko navdušil, da se je odločil za študij slavistike na univerzi. Žal tja ni mogel, ker ni opravil gimnazije. Pride čas, ko spoznaš, da je življenje en sam boj, trd in neizprosni. Kdor ga izbojuje — zmaga. Dovolj je, da si leto dni brez zaposlitve, da ti očitajo sodelovanje v levčarskih društvih, da ti na resnico vržejo lopato laži, pa veš, da brez volje ne boš dočkal srečnih dni.

Vstane in se sprehodi do okna, pa spet do vrat, ko omenja predavanje dr. Bratka Krefia v mariborskem Narodnem domu. Tam so se zbirali napredni študentje. Od tam so se razbežali po okoliških strehah, kadar jih je pregnala policija.

»Ni dvoma, svoje življenje sem zapisal šoli. Šoli, ki je učila in vzgajala. Preden je vzgajala, se je morala tudi sama razviti. Moje prvo delovno mesto je bilo v Vuženici v Dravski dolini. Rekli so nam, naj otroke kar največ naučimo. Učenje je zahtevalo veliko truda. Tudi časa. Znanje je moralo biti predvsem praktično. V Vuženici smo namenjali veliko pozornost delu v gozdovih. Otroci so morali biti o tem poučeni vsaj toliko, da so se lahko upirali trgovskim goljufijam. Nekateri so morali hoditi do šole tudi uro in pol; iz Primoža na Pohorju, recimo. Revščina in blagostanje sta si v teh krajih gledala iz oči v oči. Takrat, ko so dvignili glave dolgo pritajeni nemčurji, je bilo oznanjeno novo obdobje.

Enajst let sem poučeval do tega trenutka...«

Koliko vrst ljudi premore ta svet? In te pripravijo do tega, da skoraj ne moreš razumeti osnovnih človeških izročil. Kdaj po-

Brez velikih besed

Pogovor z Vladimirom Cvetkom

stane človek sam sebi nevaren in kdaj postane zver?

So ga sploh presenetili? Znašel se je pač na seznamih, ki so jih pripravili okupatorjevi hlapci. Govorili so malo. Nekaj o »slovenskem šovinistu« jim je prihajalo z jezika. Odpeljali so ga z ženo in s petletnim otrokom. Ker je bil most porušen, so morali s čolnom čez Dravo. Na nasprotnem bregu je vpila nemčurska sodrga. Nemcem je dopovedovala, da bi jih morali takoj pobiti.

»... Bili so časi, ko sem obžalujoče razmišljal, da bi se vendar

moral roditi v obdobju Napoleonovih vojn. Mlad človek v razburkani Evropi! Mnogo let kasneje sem se znašel v razviharjeni Evropi. Kaj res nikoli ne bo mogoče živeti brez vojn, brez krivic, brez trpljenja?

Po osmih tednih, v začetku julija leta 1941, so nas odgnali v Bosno. Z vlakom, v katerem je bilo približno 250 Slovencev, smo prišli v Bugojno. Naselili so nas v srbske domove. Dve leti kasneje smo odšli med partizane; 10. divizija, 5. korpus, 13. brigada.«

Vladimir Cvetko

So stvari, ki jih ne moreš nikoli povsem razumeti. So ljudje, ki jih imenuješ nepozabne tovariše, čeprav si jih poznal le nekaj ur. Desant na Drvar. Umik iz vasi Vidovo. Naporna hoja čez bosanske hribe v Dalmacijo. Žena. Hči. Daleč od cvetoče češnje pred šolskim poslopjem. Daleč od hčerkinе gugalnice pod orehom. Nemška ofenziva. V letalu, visoko nad Jadranskim morjem, so jokali vsi trije. »Saj ne bomo dolgo v Italiji,« je govoril Vladimir. »Ozdravel bom, pa se bomo vrnil!«

Spet je prižgal cigareto. »Viski ali žganje,« je vprašal, kot bi želel pregnati boleče misli.

Bore malo pomaga, če razmišljaš o izropanem obdobju življenja. Eni so rušili, drugi gradili. Ampak po vojni je bilo veselje graditi. Gradil si svojo, svobodno domovino. Nič ni bilo pretežko. Rad bi študiral, pa ni bilo časa za to. Poslali so ga v Maribor. Tam se boš lotil obnove šolstva, so mu sporočili. Brez velikih besed. Tovarištvo je spet zmagovalo. Če ne v šoli, je stekel pouk v kavarni, gostilni, privatnem stanovanju...

Vladimir Cvetko je ostal v Mariboru do leta 1949. Bolj kot šolski inšpektor, poslanec v mestni skupščini, je bil aktivist. Nenehno na terenu. Zjutraj od doma, pozno zvečer k družini.

Delo v Ljubljani je bilo nekoliko lažje. Šolstvo je bilo organizirano, težev pa tudi ni manjkalo. Do leta 1957 je bil načelnik za šolstvo. Kasneje je opravljal dolžnost inšpektorja in šefa inšpekcije. Direktor zavoda za šolstvo SRS je bil do upokojitve leta 1966.

Seveda razmišljam o obdobjih, ki so se kako vplivala na moje življenje. Mislim, da postajaš z leti prizanesljiv do gorja, ki si ga preстал. Iščeš predvsem lepo v delu, ki si ga opravil. Razmišljaš, kako bi moral delati, da bi bilo delo še boljše opravljeno. Da, predvsem sem se ubadal z vzgojnimi vprašanji. Vzgoja ljudi je

zelo zahtevna zadeva. V letih po vojni smo organizirali množico šol za starše. Izobraževati in vzgajati je bilo treba na vseh področjih. Na moč dejaven sem bil v Zvezi prijateljev mladine.

Pravijo, da sem bil strog inšpektor. Mislim pa, da so me imeli ljudje radi. Včasih so se učitelji čudili, ker sem vselej odkril, kar so kanili pred menoj skriti. Moje vodilo pa je bilo, da se moram tudi jaz vedno pri učiteljih nekaj naučiti — tudi od slabših. Mislim, da sem se v življenju veliko naučil.

Od učiteljev se že od nekdaj mnogo zahteva in od nekdaj jim daje družba preskromno priznanje. Zahteve so zdaj še večje. Z izboljšanjem socialnih, kulturnih in družbenih razmer življenja se povečujejo tudi zahteve do šol, učiteljev učencev.

Usmerjeno izobraževanje? O tem še nimam popolnoma izoblikovanega mnenja. Spominjam se, ko smo v letih 1957—58 pripravljali prvo šolsko reformo. Pri tem sem veliko delal. Šlo je za reformo osnovne in deloma tudi srednje šole. Takrat smo še posebno poudarjali, da se brez izdatne družbene pomoči reforma ne bo posrečila. Družba je pomagala, toda premalo. Upam trditi, da tista reforma še do današnjih dni ni povsem uresničena. Da se le ne bi kaj podobnega pripetilo z usmerjenim izobraževanjem! Danes se od družbe, zlasti od delovnih organizacij, zahteva še več. Mi smo takrat namenili posebno pozornost eksperimentalnim šolam. Zdaj se dela hitreje, morda celo premalo premišljeno.«

Obeta se lep večer. Vladimir Cvetko prižge luč. Šele takrat se ozrem po umetniških slikah na steni. »Moja zbirateljska vnema,« slišim kratko pojasnilo.

Spremi me do vrat in še naprej po lesenem stopnišču. Govoriva o pomladi, ki kar preveč sramežljivo rine v sivo Ljubljano. Še dolgo po tistem, ko se posloviva, čutim njegovo dlan. SILVO TERŠEK

Našo zgodovino je treba na novo napisati

Na rob diplomski nalogi z naslovom Učiteljski list 1920/26

Lansko jesen je zagovarjala prof. Marisa Škerk-Kosmina iz Naboržine na Univerzi v Trstu diplomski nalog, s katero je posegla v najtežje in v najusodnejše razdobje, ki ga je pod Italijo od 1918 do 1945 prestajala slovenska osnovna šola in ob njej tudi slovensko in hrvaško ljudstvo na zahodnem robu naše domovine.

Omejimo se samo na šolstvo v prvih dveh šolskih letih, tj. 1918/19 in 1919/20 z nekaj najsplošnejšimi podatki:

— slovenske srednje šole v Gorici in Trstu so ostale zaprte; — v nobeni srednji šoli ni bil na urniku pouk slovenskega jezika;

— število osnovnih šol se je že v drugem letu okupacije zmanjšalo od 321 slovenskih in 167 hrvaških na 285 in 107.

Stanje v osnovnem šolstvu pa se je iz leta v leto slabšalo. Slovenske in hrvaške šole in učiteljstvo so bili pod nenehnim udarom nastopajočega fašizma. Proslula Gentilijeva šolska reforma, ki je začela veljati s šolskim letom 1923/24, pa je pomenila za naše šolstvo »milostni udarec«. S tem je bila začrtana

pot, ki je vodila k uničenju slovenskega in hrvaškega šolstva, kar pomeni nepopravljiv poseg v kulturno rast obeh manjšinskih narodov. Temu je leta 1925 sledil zakon, s katerim sta bila slovenski in hrvaški jezik izključena iz vseh uradov (tudi sodišč), šol in cerkve. Po fašistični logiki sta s tem v Julijski Benečiji prenehali obstajati slovenska in hrvaška manjšina.

Marisa Škerkova je v svojem delu podrobno opisala boje učiteljstva za šolo in njihov položaj. Že novembra 1919 je sklical učiteljski Anton Germek, ustanovitelj organizacije slovenskih učiteljev za Trst in okolico in njen predsednik od 1906 do konca prve svetovne vojne, zastopnike učiteljstva na posvet o ustanovitvi ustrezne stanovske organizacije. Februarja 1920 je bila ustanovljena Zveza slovenskih učiteljskih društev v Italiji s sedežem v Trstu. Zveza je združevala devet oziroma osem okrajnih učiteljskih društev. Za predsednika je bil izvoljen Anton Germek in je ostal na tem mestu dokler ni bila zveza razpuščena (avgusta 1926).

Na ustanovnem zboru je bilo

sklenjeno, da bo izhajalo tudi glasila zveze; 1. marca je že izšla prva številka Učiteljskega lista. Slovenski del je urejal najprej Janko Samec (1920/22), nato Jože Pahor, hrvaški del pa Vinko Šepić. List je izhajal najprej dvakrat mesečno, nato trikrat, od jeseni 1923 do konca spet po dvakrat mesečno na štirih straneh. Zadnja številka je izšla 15. julija 1926.

List je spremljal šolsko delo, poročal o novih knjigah tudi z ene strani meje, objavljaval vesti v rubriki. Iz organizacije, težišče pa je bilo v uvodnih člankih, v katerih je odsevalo stanje slovenskega in hrvaškega šolstva in učiteljstva v vseh teh letih. Na teh straneh glasila je ohranjena zvezsta podoba tega, kar je doživljala v tem času pod Italijo naša mladina, z njo pa tudi učitelji in ljudstvo.

V delu Marise Škerkove si sledijo popisi tega glasila od letnika do letnika z izčrpnimi povzetki ali prevodi najpomembnejših izjav, stališč in smernic, ki jih je z velikim pogumom zastopala organizacija. Za ponazoritev razmer naj navedemo le nekaj zgledov.

Iz št. 12/1920: »Naša šola je prizorišče bedastih eksperimentov. Ob spominu na avtonomijo, ki smo jo imeli v reakcionarni Avstriji, nas prevzema globoka žalost. Vzeli so nam sleherno šolsko samostojnost; poitalijančujemo šole in mladino... predstavljajo in odpuščajo učitelje (tudi internirajo), obsojajo...« (str. 40).

Po prvem letu proslule Gentilejeve šolske reforme pa beremo tole: »Reforma je bila sprejeta brez sodelovanja učiteljstva in ni upoštevala objav, števila obljub, ki so bile dane slovanskemu življu. Znameniti misleci so proglasili materin jezik za temelj duhovnega in kulturnega razvoja naroda. Uvedba italijanskega jezika kot učnega jezika v naše šole je resnično — genocid.« (str. 182).

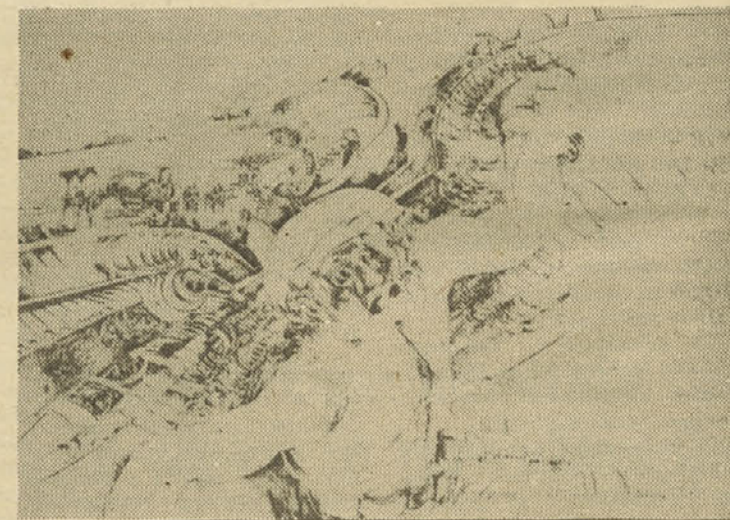
V eni zadnjih števil pred prepovedjo glasila je izšel oster obračun z reformo. »Šolska reforma ni zadela le duha naroda, marveč je zničila tudi našo kulturo. To potrjuje izjava poslanca Besednjaka v rimskem parlamentu, ki je dejal: Ko bodo vse naše šole zaprte in vsi naši učitelji odpuščeni, bo sleherna slovenska družina postala šola in vse matere in vsi očetje učitelji, ki bodo iz roda v rod ohranjali naš jezik in našo narodno zavest!« (str. 207).

Povzeli smo samo načelne poglobljene iz Učiteljskega lista. V njem je prikazana še druga dejavnost, ki se je uspešno razvijala v organizaciji npr. politično izo-

brazevalni krožki, ki sta jih vodila Hreščak in Pahor; pevski zbor pod vodstvom Srečka Kumarja; mladinski list Novi rod, mesečnik, ki je izhajal od januarja 1921 do julija 1926. Ta revija, ki so jo urejali Janko Samec (1. letnik), Josip Ribičič, (od 2. do 4. letnika) in Jože

tično prepričanje. Izbrala je nekompromisno pot obrambe temeljnih pravic slovenskega in hrvaškega ljudstva v Italiji. Njen cilj pa je bil doseči nacionalno in socialno svobodo!« (str. 63).

S tem splošnim in skrajšanim prežezom skozi delo Škerkove želimo opozoriti na pomembnost

Daniel Butala: Ikarov pad, tuš, 1979

Pahor, je predstavljala pretom v slovenskem mladinskem revijalnem tisku.

Avtorica je pri svojem delu upoštevala tudi vire iz kasnejših dob, npr. zapis Jožeta Pahorja iz 1956 — ki pravi, da se je po skupščini v Vipavi 12. septembra 1922 zveza pod vodstvom široko odprtega liberalca Germeka »prerodila in je združila vse najboljše elemente ne glede na poli-

tega zgodovinskega gradiva. To je že današnjemu človeku pri nas odmaknjeno, kaj šele Tržačanom — Italijanom! Naj velja naše priznanje in zahvala diplomantki, ki se je pogumno lotila naloge in zbrala dragoceno, že preveč pozabljeno, vendar tudi danes aktualno gradivo ter ga pogumno in temeljito predstavila in osvetlila.

BOGOMIL GERLANC

Temeljne značilnosti usmerjenega izobraževanja

(Nadaljevanje)

Usmerjanje — trajna naloga

Načrtno usmerjanje mladine in odraslih v izobraževanje je ena temeljnih značilnosti in zahtev usmerjenega izobraževanja. Z usmerjanjem usklajujemo posameznikovo in skupna hotenja, osebnostne želje, nagnjenja in sposobnosti s potrebami družbenega dela.

Načrtno usmerjanje pomeni obliko **demokratskega** usklajevanja individualnih poklicnih določitev s širšimi, stvarnimi potrebami po strokovnih delavcih. Usmerjanje je tudi pomoč posamezniku, da bolj zrelo in pretehtano lahko uveljavi svojo ustavno pravico do izobraževanja. Načrtno usmerjanje v izobraževanje in delo je edina sprejemljiva pot med dvema skrajnostma: med liberalizmom — popolno svobodo poklicnega odločanja, ki gre mimo stvarnosti in njenih potreb, ter prisilo — administrativnim omejevanjem ali vsiljevanjem vpisa. Če pravimo, da so naše odločitve lahko svobodne tudi na temlju spoznane nujnosti, je mlademu človeku in delavcu samo v korist, če mu od svetujemo izobraževanje in delo kak **modni poklic**, v katerem nima pravih perspektiv, in mu svetujemo drugega, za katerega ima potrebne sposobnosti in tudi možnost zaposlitve.

Načrtno usmerjanje v izobraževanje in delo temelji na obveščanju, svetovanju in spodbujanju, na pravočasnem odkrivanju in razvijanju poklicnih interesov pri mladini in na ustvarjanju potrebnih pogojev za njeno zrelo odločanje. Usmerjanje zaposlenih pa je trajna naloga kadrovske službe v OZD, sestavni del njihovega razvojnega načrtovanja. Načrtno usmerjanje zajema torej že učence v osnovni šoli, kadrovske primanjkljaji pa občutnejši. Posebna skrb pri usmerjanju v izobraževanje in delo mora veljati duševno in telesno prizadeti mladini ter invalidnim osebam.

Eno izmed sredstev usmerjanja so štipendije, ki imajo poleg socialne vloge (izenačevanje možnosti za izobraževanje) tudi spodbudno vlogo pri odločanju za usmeritve in smeri, v katerih so družbene potrebe večje, kadrovske primanjkljaji pa občutnejši. Posebna skrb pri usmerjanju v izobraževanje in delo mora veljati duševno in telesno prizadeti mladini ter invalidnim osebam.

PROGRAMI, USMERITVE, SMERI IN POKLICI

Vzgojno-izobraževalni programi pomenijo temeljne prvine usmerjenega izobraževanja in sestavljajo njegovo vsebinsko in sistemsko zgradbo. Če smo doslej opredeljevali vrsto in raven strokovne izobrazbe nekoga po šoli, ki jo je končal, jo bomo odselej opredeljevali po končanem vzgojno-izobraževalnem programu za pridobitev strokovne izobrazbe ter po usmeritvi in smeri izobraževanja.

Vzgojno-izobraževalni programi za pridobitev strokovne izobrazbe morajo biti široko zasnovani. Ne izhajajo torej samo iz splošnih potreb delovnega procesa, iz poklicnih profilov ali iz ozkega kroga del in nalog, značilnih za posamezne poklice. V načelu mora vsak program za pridobitev izobrazbe vsebovati poleg splošno-izobraževalne vsebine širša temeljna in posebna strokovno-teoretična in

praktična znanja, ki so potrebna in pomembna za delo v določeni stroki in dejavnosti. V okviru srednjega izobraževanja je v ta namen vsak program podlaga za izobraževanje za več poklicev. Za sorodna dela in poklice se oblikujejo torej skupni programi, ki se kasneje razvejajo in z izbirnimi vsebinami tvorijo različne izobraževalne smeri.

Programsko zgradbo srednjega izobraževanja nazorno prikazuje Informacija izobraževalne skupnosti Slovenije o uvažanju usmerjenega izobraževanja v šolskem letu 1980-81 (priloga Dela, 7. 3. 1980).

Vzgojno-izobraževalni programi so združeni v posamezne **usmeritve** — stroke ali dejavnosti. Nekaj takih usmeritev: kmetijska, gozdarska, rudarska, kemijska, lesarska, gostinsko-turistična, zdravstvena, pedagoška, naravoslovno-matematična, družboslovna itd.

Vsaka usmeritev vsebuje enega ali več **vzgojno-izobraževalnih programov**, ki se členijo navadno na več **smeri**. Tako imamo v kmetijski usmeritvi skrajšan program za kmetijskega proizvajalca z več smermi in program srednjega izobraževanja za kmetijca z različnimi smermi — od poljedelca — živinorejca in vrtnarja do poljedelsko-živinorejskega tehnika. V gozdarstvu imamo skrajšan program za gozdarskega proizvajalca in program srednjega izobraževanja za gozdarja z več smermi — od gozdarja do gozdarskega tehnika. V gostinstvo-turistični usmeritvi imamo tri različne programe srednjega izobraževanja: za kuharja, za strežbo in za turistična dela; vsak program ima več smeri — od kuharja, natakarja in recepcije do ustreznih tehnikov. V pedagoški usmeritvi in na ravni srednjega izobraževanja en program s smerema varuh in vzgojitelj predšolskih otrok; druge smeri pa vodijo dalje k programom za pridobitev višje in visoke izobrazbe s smermi, ki so značilne za vzgojno-izobraževalno delo v različnih vzgojno-izobraževalnih organizacijah.

Pri izbiri smeri nadaljnega izobraževanja se bo moral mladostnik ali odrasel odločiti najprej za usmeritev (kmetijstvo, lesarstvo, zdravstvo, pedagoška usmeritev itd.). Če je v usmeritvi več vzgojno-izobraževalnih programov, bo moral izbrati tistega, ki vsebuje smer izobraževanja, ki pripravlja za poklic oziroma dela in naloge, ki ga veselijo (npr. vrtnar, gozdar, strugar, strojni tehnik, mizar, natakar, zobotehnik, vzgojitelj itd.).

PROGRAMSKA SESTAVA USMERJENEGA IZOBRAŽEVANJA

Programi usmerjenega izobraževanja se delijo na programe:

- za usposabljanje,
- za pridobitev izobrazbe in
- za izpopolnjevanje.

Vsaka vrsta programov se notranje deli po vsebini ali ravni še na več podvrst.

Programi usposabljanja za enostavna dela in naloge so namenjeni predvsem osebam, ki se vključujejo v delo brez strokovne izobrazbe, takoj po končani osnovnošolski obveznosti ali pozneje. Po sprejeti lestvici poklicev sestavljajo enostavna dela različna opravila, ki se izvajajo po enostavnem postopku in z enostavnimi delovnimi sred-

stvi. Pri usposabljanju za taka dela je težišče na pridobivanju delovnih spretnosti in navad, programi pa morajo vsebovati poleg praktičnih znanj tudi temeljna znanja iz varstva pri delu, samoupravljanja, organizacije in tehnologije dela.

Programi usposabljanja za enostavna dela in naloge bodo najpogostejše izvajale same OZD v sodelovanju z vzgojno-izobraževalnimi organizacijami. Pri udeležencih tega usposabljanja, ki nimajo končane osnovne šole, bi si morali prizadevati, da bi le-to med usposabljanjem končali.

Usposabljanje za enostavna dela in naloge je del usmerjenega izobraževanja, zato naj bi odpiralo mladim delavcem pot v nadaljnje izobraževanje in usposabljanje ter naj ne bi pomenilo zanje slepe ulice. Zato naj bi nad temi programi imele pregled tudi posebne izobraževalne skupnosti.

prek pripravniške dobe do usposobljenosti za samostojno opravljanje določenih del in nalog.

Programi za pridobitev izobrazbe se delijo na programe srednjega in programe visokega izobraževanja.

V srednjem izobraževanju imamo tri vrste programov: skrajšane programe, osrednje programe srednjega izobraževanja ter nadaljevalne programe.

Skrajšani programi srednjega izobraževanja so namenjeni pripravi za manj zahtevna dela in naloge ter poklice. Nekaj primerov: perutinar, drevesničar, zastekljevalec, voznik viličarjev, žerjavist, izdelovalec vijakov, monter električnega omrežja, tesar, betoner, asfalter, žagar, parketar, čuvaj proge, tobakar ter pomožni delavci različnih strok in dejavnosti. Po zakonu o usmerjenem izobraževanju ob-

osnovne šole, dodajamo manjkajoča znanja iz njenega programa, da bodo lahko obvladali skrajšane programe srednjega usmerjenega izobraževanja.

Izobraževanje po skrajšanih programih srednjega izobraževanja traja največ dve leti. Uspešno končan program omogoča vključitev v vzgojno-izobraževalne programe srednjega izobraževanja ne glede na to, ali ima delavec pred tem končano osnovno šolo ali ne. Da bi omogočili delavcem obvladanie teh programov, morajo vzgojno-izobraževalne organizacije prilagoditi programe srednjega izobraževanja prejšnjemu znanju, življenjskim in delovnim izkušnjam udeležencev.

Osrednji programi srednjega izobraževanja (zakon o usmerjenem izobraževanju jih imenuje samo programi srednjega izobraževanja) so namenjeni izobraževanju za poklice različne zahtevnosti. To so predvsem poklici širokega profila, pri katerih je poleg praktičnih sposobnosti potrebna celotna teoretična in praktična izobrazba. Nekaj primerov: poljedelec, živinorejec, kmetovalec, mesar, pek, gozdar, rudar, strugar, mehanik, pekar, mizar, čevljar, prodajalec, kuhar, natakar, itd. V okviru teh osrednjih programov srednjega izobraževanja se bodo pripravljali učenci tudi za zahtevnejše poklice — oziroma dela in naloge, značilne za tehnike različnih strok. Izobraževanje po teh programih traja zato različno — najmanj dve leti, največ pa štiri leta.

Programi srednjega izobraževanja obsegajo kot obvezno sestavino skupno vzgojno-izobražbeno osnovo, nato pa temeljna in posebna strokovno-teoretična in praktična znanja, pomembna za delo v določeni stroki in poklicu. Nekateri splošno izobraževalni predmeti se nadaljujejo tudi v višjih letnikih.

Za vključitev v osrednje programe srednjega izobraževanja je potrebna končana osnovna šola, preverjeno obvladanie njenega programa ali uspešno zaključen skrajšan program srednjega izobraževanja. Programi srednjega izobraževanja pa odpirajo znotraj posamezne usmeritve pot k nadaljevalnim programom srednjega izobraževanja ter k programom za pridobitev višje in visoke izobrazbe.

Nadaljevalni programi srednjega izobraževanja temeljijo na obvladanem ustreznem predhodnem programu in delovnih izkušnjah, izobraževanje pa traja največ dve leti. Značilni poklici, ki jim je namenjeno to izobraževanje: delovodje različnih strok in poslovdaje.

Tudi nadaljevalni programi odpirajo pot k nadaljnjemu izobraževanju na višji in visoki ravni v okviru iste stroke oziroma usmeritve ali pa v interdisciplinarnih programih.

Programi za pridobitev izobrazbe v **visokem izobraževanju** vodijo do višje in visoke izobrazbe, do magistrskega in doktorata znanosti.

Programi za pridobitev višje strokovne izobrazbe ter programi za pridobitev visoke strokovne izobrazbe pripravljajo za zahtevna in visoko zahtevna strokovna dela v proizvodnji, poslovanju in družbenih dejavnostih. Ta dela in poklici zahtevajo poglobljeno in zaokroženo široko teoretično

usmerjeno izobraževanje

znanje, posebna praktična znanja pa tudi razvite sposobnosti za ustvarjalno uporabo tehnoloških dosežkov in znanstvenih spoznanj. Za raven višje oziroma visoke izobrazbe so značilni poklici inženirja — diplomiranega inženirja, ekonomista — diplomiranega ekonomista, učitelja razrednega in predmetnega pouka — profesorja srednje šole itd.

Trajanje izobraževanja je pri programih za pridobitev višje izobrazbe največ dve leti, pri programih za pridobitev visoke izobrazbe pa največ štiri leta — dve leti pa, kadar je program nadaljevanje programa za pridobitev višje izobrazbe. Uporabniki in izvajalci lahko zaradi izjemne zahtevnosti programa podaljšajo trajanje največ za eno leto.

Programi za pridobitev višje in visoke izobrazbe obsegajo nekatere splošno-izobraževalne vsebine, predvsem pa temeljne določene znanosti, strok, področij ali umetnosti. V višjem in visokem izobraževanju ne bodo izjemni **interdisciplinarni programi**. Ti bodo združevali v nove celote izbrane vsebine programov različnih usmeritev.

Programi za pridobitev magistrskega in doktorata znanosti si rijo in poglobljajo teoretična znanja ter razvijajo sposobnost raziskovalnega in ustvarjalnega dela. Program za pridobitev magistrskega traja največ dve leti, trajanje izobraževanja za pridobitev doktorata pa časovno ni opredeljeno.

Programi za izpopolnjevanje omogočajo stalno dopolnjevanje izobrazbe, razširjanje in poglobljanje znanja ter nadaljnje razvijanje sposobnosti in spretnosti ter ustvarjalnosti v stroki in na drugih področjih človekovega delovanja. Programi za izpopolnjevanje nadaljujejo vsebino programov vseh ravni in smeri, oblikujejo pa se predvsem kot programi:

— za stalno dopolnilno izobraževanje in izpopolnjevanje v stroki in poklicu,

— za dopolnilno izobraževanje za zahtevnejša dela v poklicu, in za specializacijo na ožjem strokovnem področju,

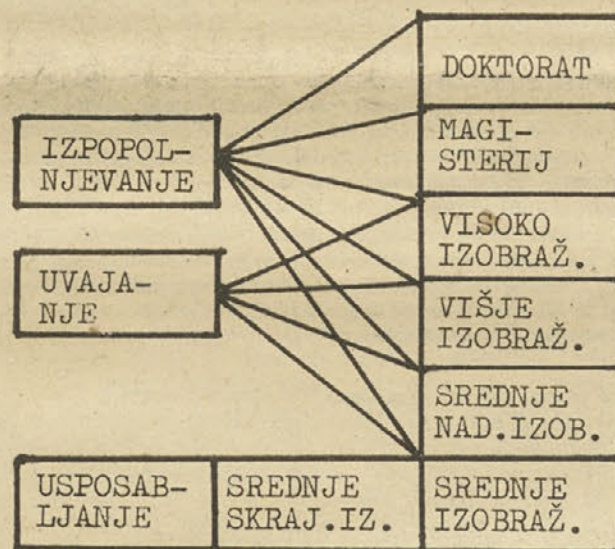
— za stalno izobraževanje in izpolnjevanje na področju samoupravljanja, ljudske obrambe in družbene samozaščite ter drugih področjih v skladu z zahtevami sodobnega življenja ter potrebami vsestranskega razvoja človekove osebnosti.

Tako je na primer specializacija mogoča na vseh izobražbenih ravneh, njeno trajanje pa je predvideno po srednjem izobraževanju najmanj tri mesece, po višjem izobraževanju najmanj eno leto, po visokem strokovnem izobraževanju pa najmanj poldrugo leto.

Vsi ti programi sestavljajo novo vsebinsko in sistemsko podobo usmerjenega izobraževanja. Vse vrste programov, vse ravni in smeri imajo določeno družbeno vlogo in pomen. Vsem je torej potrebno posvetiti enakovredno družbeno pozornost, izobraževanje pa razvijati v skladu s temeljnimi smotri vzgoje in izobraževanja v naši družbi, s potrebami družbenega dela in dolgoročnimi načrti družbenega razvoja ter z zahtevami predvidenega napredka znanosti, tehnike in tehnologije.

JOŽE VALENTINČIČ

PROGRAMSKA SESTAVA USMERJENEGA IZOBRAŽEVANJA

(KONČANA OSNOVNOŠOLSKA OBVEZNOST — OSNOVNA ŠOLA)

Po končani osnovnošolski obveznosti — osnovni šoli je odprta pot v usposabljanje za enostavna dela (USPOSABLJANJE), v skrajšane programe srednjega izobraževanja (SREDNJE SKRAJŠANO IZOBRAŽEVANJE) in v osrednje programe srednjega izobraževanja (SREDNJE IZOBRAŽEVANJE). Iz nekaterih programov srednjega izobraževanja je odprta pot v nadaljevalne programe srednjega izobraževanja (SREDNJE NADALJEVALNO IZOBRAŽEVANJE). Iz srednjega izobraževanja vodi pot k programom višjega in visokega izobraževanja (VIŠJE IN VISOKO IZOBRAŽEVANJE). To se nadaljuje s programi za pridobitev magistrskega in s programi za pridobitev doktorata znanosti (MAGISTERIJ, DOKTORAT). Načrtno uvažanje v delo — usposabljanje z delom (UVAJANJE) nadaljuje vsako izobraževanje za pridobitev strokovne izobrazbe (pripravnitvo), dopolnilno izobraževanje in stalno izpopolnjevanje (IZPOPOLNJEVANJE) pa se nadaljuje vso delovno dobo in še dalje.

Programi usposabljanja za enostavna dela pa moramo razlikovati od programov usposabljanja z delom, ki so namenjeni vsem, ki so končali katerikoli program za pridobitev strokovne izobrazbe. Usposabljanje je sestavni del njihovega načrtnega uvažanja v delo, ki vodi

segajo skrajšani programi srednjega izobraževanja enotno določene izbrane vsebine skupne vzgojno-izobraževalne osnove ter izbrana temeljna in posebna strokovno-teoretična in praktična znanja, potrebna za obvladanie določenih del in nalog. Učencem, ki niso končali o

ŽAGARJEVE NAGRADE IN PRIZNANJA 1980

Tradicionalni praznik slovenskega šolstva, podelitev Žagarjevih nagrad in priznanj, smo proslavili letošnjega 28. marca v prostorih Skupščine SR Slovenije. Tokrat je Izobraževalna skupnost Slovenije petnajstič podelila te najvišje nagrade in priznanja kot posebno družbeno priznanje za izredne uspehe na vzgojno-izobraževalnem področju, ki so širšega pomena in prispevajo k napredku pedagoške prakse in teorije. Nagradjence je pozdravil predsednik odbora za podelitev Žagarjevih nagrad in priznanj Avgust Gojčič, lik Staneta Žagarja in vlogo sodobnega pedagoškega delavca pa je v slavnostnem govoru orisala predsednica Republiškega komiteja za vzgojo in izobraževanje Majda Poljanšek. Tako kot prejšnja leta je tudi letošnja slovesnost obogatila lep kulturni spored; pred nagradenci in gosti je nastopil pevski zbor kulturnega društva Osnovne šole Boris Zihnerl iz Ljubljane, s posebno točko pa flautistka Irena Grafenauer, letošnja nagradjenka Prešernovega sklada.

Predsednik odbora za podelitev Žagarjevih nagrad in priznanj je v svojem govoru poudaril, da je odbor pri letošnjih nagradjenih posebej upošteval dosežke posameznikov in kolektivov pri uveljavljanju socialističnega samoupravljanja in prizadevanju za celodnevno in usmerjeno šolstvo. Člani odbora so skrbno ocenjevali izobrazbene in širše vzgojne uspehe, ki so jih dosegli nagradjenci, ter njihove uspehe pri raziskovalnem in publicističnem delu. Na ocene so pomembno vplivali tudi dosežki dela posameznikov v družbenopolitičnih organizacijah, bodisi na šoli, v krajevni skupnosti ali v samoupravni interesni skupnosti.

Odbor je to pot izbral sedem nagradjencev izmed trideset predlaganih kandidatov, podelil pa je tudi tri Žagarjeva priznanja.

Letošnje Žagarjeve nagrade so prejeli: Milka Pogačar, Vida Blažko, Franc Fister, Milena Kokotec, Severin Golmajer, Stane Kranjc in dr. Marjan Žagar, Žagarjeva priznanja pa Osnovna šola Katja Rupena iz Novega mesta, Osnovna šola 7. maj Dobrova in revija Otrok in družina.

Milka Pogačar

socialna delavka, je svojo razgibano poklicno pot začela kot trgovska pomočnica. Po raznih zadolžitvah v okrajnih in občinskih ljudskih odborih je od leta 1973 dalje ravnateljica vzgojno-varstvene organizacije na Ravnah.

Vsa leta njenega povojnega delovanja so vezana na šolsko in predšolsko mladino. Že leta 1948 je organizirala družbeno prehrano za šolsko in predšolsko mladino in prizadevno sodelovala pri organizaciji počitniških letovanj. Kjer koli je delovala, ali v družbeno-političnih organizacijah, upravnih ali samoupravnih organih, je bila njena skrb posvečena otrokom. Zavzeto je podpirala razvoj vzgoje in izobraževanja, še posebno predšolske vzgoje kot sekretarka občinskega odbora SZDL, članica občinskega komiteja Zveze komunistov, poslanka socialno-zdravstvenega zbora skupščine SR

Slovenije, članica izvršnega odbora skupnosti socialnega varstva SR Slovenije in izvršnega odbora republiške skupnosti otroškega varstva. V občini Ravne je bila predsednica odbora za otroško varstvo pri temeljni izobraževalni skupnosti, po ustanovitvi skupnosti otroškega varstva pa je v njej aktivno delovala. V teh funkcijah je bila glavna nosilka nalog pri pripravljanju in sprejemanju srednjeročnih načrtov razvoja otroškega varstva.

Pri Milki Pogačarjevi je neprestano v ospredju skrb za podružbljanje predšolske vzgoje. Noben načrt in nobena akcija ni potekala mimo krajevnih skupnosti, organizacij združenega dela, družbeno-političnih organizacij, staršev in samoupravnih interesnih skupnosti. Uspehi takega dela so vidni. V redno dnevno varstvo je vključenih že nad 50% otrok od 3 do 7 let, v celoletno malo šolo nad 93% vseh šolskih novincev, v cibalne šole že nad 80% vseh petletnih otrok tudi v oddaljenih krajih.

Neprestano se zavzema za modernizacijo vzgojnega dela. Vse bolj se krepí povezava z osnovnimi šolami in svetovalnimi delavci v osnovnih šolah. Nič manj zavzeta ni pri strokovnem in družbeno-političnem izobraževanju vzgojiteljev.

Žagarjevo nagrado je prejela za izredno pomembno delo pri razvoju vzgoje in varstva predšolskih otrok.

Vida Blažko

je svojo ustvarjalno in bogato pot začela kot partizanska učiteljica leta 1943 v svoji rojstni vasi Sela na Vipavskem. Petindvajset let je poučevala na hospitacijski šoli Ledina v Ljubljani, od leta 1973 pa poučuje v Mirnu pri Novi Gorici.

Svoje poslanstvo učiteljice opravlja z ljubeznijo in predanostjo. Ker je vedno pripravljena prevzeti nove delovne naloge, ki jih redno in vestno opravi, ima izredno močan vpliv na sodelavce. Nesebično se razdaja otrokom pri rednem delu, dopolnilnem pouku in prostovoljnih dejavnostih. Veliko skrb posveča stiku s starši, ki jih vabi na sestanke, pogovorne ure in obiskuje na domu. Kot mentorica številnim kandidatom za učiteljski poklic je imela in ima nastope

in hospitacije. Aktivno je sodelovala kot praktik z raznimi metodiki, profesorji in drugimi strokovnjaki, avtorji raznih pedagoških del in pri tem strokovno rasla. Po drugi strani pa je marsikdaj vplivala tudi na preglede in delo teh strokovnjakov, da je bil lahko pouk predvsem metodike na kadroških šolah, bolj življenjski.

Kot mentorica vodi mlade dopisnike, ki izdajajo šolsko glasilo. To je pod njenim mentorstvom doseglo visoko kakovostno raven in prejelo več priznanj.

Vodi tudi lutkarski krožek, ki je zelo uspešno nastopal.

Največjo skrb namenja rednemu delu v prvem razredu, kjer uvaja nove oblike in metode dela. Posebno uspešno je njeno

Oblikovalci nove šole

delo pri začetnem branju in opismenjevanju. Njene ure so izredno bogate, zato pri njih po-

MAJDA POLJANŠEK

Po poti velikega učitelja

Nagrade Staneta Žagarja delavcem, ki so na področju vzgoje in izobraževanja dosegli izjemne uspehe, so potrditev in priznanje vsem, ki kot učitelji in vzgojitelji ter strokovni in družbeni delavci razvijajo pedagoško misel in vzgojno prakso v duhu najboljših in največjih dosežkov naše preteklosti in sedanjosti, v duhu humanega izročila socialistične revolucije.

Težko bi našli vzor, ki bi bolj ustrezal namenu teh priznanj, kot je življenjsko delo učitelja, revolucionarja in borca Staneta Žagarja. S svojim življenjem, s svojim vzgojnim in revolucionarnim delom bo ostal zapisan v spominu rodov kot človek, ki je znal povezati svoje poklicno delo z akcijo za revolucionarno preobrazbo družbe, nenehno oblikovati v ljudeh vizijo novega sveta in jih povesti v boj za njeno uresničevanje.

Žagarjeva pot je vodila od dobrih učiteljev, ki je v skrajno omejenih možnostih svojega okolja znal izkoristiti vsako najmanjšo možnost za ozaveščanje mladih, za oblikovanje spoznanj o svetu ter za snovanje in organiziranje akcije naprednih družbenih sil, do organizatorja in voditelja slovenskega narodnoosvobodilnega boja, ko je v najtežjih razmerah skupaj s svojimi učenci izpod Jelovice polagal temelje svobodni, socialistični Sloveniji. Bil je zgled človeka, ki je na temelju znanstvenih spoznanj o zgodovinskem mestu in vlogi delavskega razreda tako rekoč neopazno, v šoli in zunaj nje, z ljudmi gradil nov svet in novo družbo ter hkrati spreminjal in gradil tudi samega sebe v zglede učitelja, komunista in revolucionarja.

Tako kot on vsak dan in mnogokje — od vauke osnovne šole do otroškega vrta sredi hrupnega mesta, od prvih korakov v svet dela, do tam, kjer si mladi ljudje ob roki svojega učitelja s sredstvi znanja in tehnike odpirajo nove poti v neznan — tisoči slovenskih učiteljev in vzgojiteljev v na videz neopaznih delcih oblikujejo in grade nov svet, novo družbo in sebe. V bogatem življenju novih rodov, v dosežkih znanosti in kulture, v novih družbenih odnosih in v trdnosti ter ustvarjalnosti naše celotne družbe je vgrajena tudi njihova ustvarjalnost in znanje, njihova prizadevnost in humanizem.

Zdaj v času velike preosnove vzgoje in izobraževanja, je bolj kot kdaj koli nujna ustvarjalnost pedagoških delavcev na vseh področjih vzgoje in izobraževanja. Uresničevanje zastavljenih družbenih smotrov in nalog ter kakovostna uveljavitev vsebinskih in sistemskih sprememb na vseh področjih terja od učiteljev današnjega časa, poleg poglobljenega strokovnega znanja in nenehnega izpopolnjevanja ter zavzetosti za uveljavljanje revolucionarnih sprememb v družbeni vlogi vzgoje in izobraževanja, tudi izreden posluh za resnične zdajšnje in prihodnje potrebe svojega okolja, za razvijanje in poglobljanje samoupravnih družbeno-ekonomskih odnosov ter za povezovanje z delovnimi ljudmi in skupno načrtovanje razvoja. Šele to bo omogočilo, da se bosta vzgoja in izobraževanje uveljavila kot enakopraven in soodgovoren del združenega dela.

Reforma vzgoje in izobraževanja ter uveljavljanje njenega novega položaja v združenem delu in v celotni družbi, bo napredovala v tesni odvisnosti od tega, kako se bo delavcem na tem področju posrečilo poleg dosežkih novih in večjih strokovnih kvalit, tudi resnično vključevanje vzgoje in izobraževanja v svoje okolje, ter prispevati k temu, da bodo delavci v združenem delu lahko uveljavili svoj delež pri oblikovanju mladih rodov in zagotavljanju osebnega razvoja vsakega posameznika. Prav zato in zaradi tega nam je, bolj kot kdaj koli, dragocen prispevek družbeno in samoupravno angažiranega učitelja, ki zna in uspeva, tako kot nekoč revolucionar in učitelj Stane Žagar, povezati ljudi svojega okolja v skupni akciji za materialni in duhovni napredek, za uveljavljanje humanih odnosov in varovanje pridobitev socialistične revolucije ter povezati svoje strokovno znanje in ustvarjalnost v celoto prizadevanj za razvoj in napredek vsakega koščka naše dežele in ljudi vsake naše samoupravne skupnosti.

Delovni prispevki vas nagradjencev najbolj dokazujejo, kako slovenski učitelj uresničuje svoje poslanstvo v današnjem času. Na različnih področjih vzgojno-izobraževalnega in družbenega dela ste dosegli uspehe, s katerimi ste se zapisali v spomin rodov, ki ste jih vzgajali, ter dali svoj pečat času in okolju, v katerem delate. Vam, vašemu prispevku, ki ste ga vgradili v napredek vzgoje in izobraževanja ter v graditev socialistične samoupravne družbe na Slovenskem, je namenjeno to priznanje, hkrati pa naj bo tudi izraz družbene pozornosti in priznanja vzgojno-izobraževalnemu delu in vsem, ki ga tako kot vi, nesebično in ustvarjalno opravljajo.

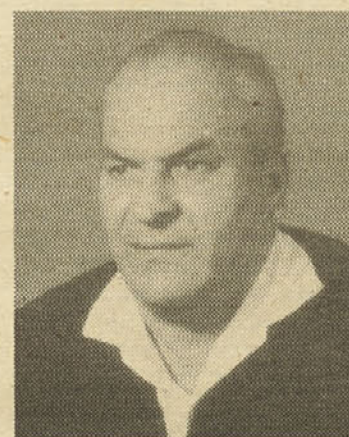
gosto hospitirajo učitelji z okoliških šol, učitelji iz zamejstva in študentje pedagoške akademije. Poleg rednega dela je imela v preteklem letu dopolnilni pouk iz slovenskega jezika za otroke iz slovenske Benečije.

Svoje bogate pedagoške izkušnje je posredovala tudi v nadsto sestavkih, učno-vzgojne in literarne vsebine, ki so bili objavljeni v raznih revijah in časopisih. Več njenih vzgojnih sestavkov je bilo predvajanih tudi na RTV Ljubljana in Radiu Koper.

Žagarjevo nagrado je prejela za svoje dolgoletno, izredno uspešno vzgojno-izobraževalno delo, v katerem je izgovarala in svojo srečo v poklicu prenašala na otroke, starše in sodelavce.

France Fister

Življenje in delo Franca Fistra sta že od leta 1934 naprej, ko je začel kot ravnatelj osnovne šole v Cajnarjih, neločljivo povezana z vzgojo in izobraževanjem. Učiteljeval je v različnih šolah po Sloveniji in le kratek čas svojega življenja ni bil v razredu, a še takrat je opravljal odgovorne družbene dolžnosti, ki so bile neposredno vezane na vzgojno-izobraževalno delo. Zadnjih 25

let pred upokojitvijo pa je uspešno vodil osnovno šolo v Bohinjski Bistrici. Celotno njegovo delo je bilo namenjeno skrbi za urejanje materialnih možnosti za uspešno delo in doseganje čim boljših uspehov pri vzgoji in izobraževanju učencev. Obnavljal je v vojni požgano šolo v Ovsizah, gradil tovarno učil, dijaški bom, šolo v Bohinjski Bistrici in podobno.

Za čim bolj nazoren in kakovosten pouk je z učenci izdeloval razne učne pripomočke, na osnovni šoli Bohinjska Bistrica je ustanovil proizvodno podjetje Pionir. V njem so učenci tudi za potrebe drugih šol izdelovali razna učila, kot flanelografe, magnetografe, peskovnike in podobno. Značilnost, ki ga je spremljala vse življenje, je njegov trud za povezovanje šole z okoljem, samoupravno delovanje učencev, delo s starši in interesne dejavnosti učencev.

Žagarjevo nagrado je prejel za življenjsko delo pri krepitvi in uveljavljanju osnovne šole.

Milena Kokotec

je svojo, z ljubeznijo do poklica prežeto pot začela kot partizanska učiteljica februarja 1944. Po osvoboditvi je v Beogradu in Vrhu poučevala otroke slovenskih kolonistov; po vrnitvi pa je ves čas delovala na podružničnih šolah. Zadnjih sedemnajst let uči na podružnični šoli Kopanj, Osnovne šole Luisa Adamiča Grosuplje.

Kot pedagoginja je ves čas izredno prizadevna, uspešna in požrtvovalna. Kakovost njenega dela se zrcali tudi pri uspešnosti šolanja otrok na višji stopnji. Dosega zelo lepe uspehe, kakor jih je znala tudi v najtežjih delovnih razmerah.

Vse njeno življenje je nenehno boj za lepše življenje kraja, v katerem poučuje. Iz podružnične šole je ustvarila kulturno, prosvetno in družbeno politično središče. Zlasti uspešno vključuje v delo v krajevni skupnosti svoje nekdanje učence. Vsak prosti čas preživi med otroki, mladino, krajanji in je s svojim zgledom in pedagoškim znanjem svetel vzor mlademu rodu.

Milena Kokotec je vzgojila veliko rodov. Svojo predanost do družbe in tradicij narodnoosvobodilnega boja je prenašala iz roda v rod in tako v mnogočem

prispevala svoj velik delež. Vedno je pobudnica in nosilka vseh naprednih misli kraja. Tudi nov kulturni dom v Račni je sam njenega dela.

Njena dejavnost v kraju je vezana tudi na delovanje v občinski skupščini, kjer je bila prejšnjem mandatu obdobja delegatka družbeno-političnega zbora.

Žagarjevo nagrado je prejela za svoje obsežno, plodovito, vztrajno, nesebično pedagoško delo in povezovanje šole s krajem.

Severin Golmajer

je začel svoje pedagoško delo kot strojni ključavničar-instruktor v železarsko izobraževalnem centru na Jesenicah. Zmeraj se

strijske pedagogike. Poleg pedagoškega dela je deloval v družbeno-političnih in strokovnih organizacijah.

je zavedal, da je znanje pomemben dejavnik osebnega in družbenega razvoja; to je dokazoval z uspešnim pedagoškim delom in s svojim izobraževanjem. Pridobil si je izobrazbo metalurškega tehnika, učitelja praktičnega pouka in profesorja indu-

Njegov prispevek je zlasti viden pri organizaciji tehnične pouka za Center srednjih šol na Jesenicah, pri razvijanju funkcionalnega izobraževanja delavcev jeseniške železarne in tovarne verig v Lescah. Posodabljanje vzgojno-izobraževalnega procesa je bila njegova stalna skrb, saj je z uvedbo multimedialne učilnice, fotolaboratorija, šolske televizije pomembno prispeval k kakovosti vzgojno-izobraževalnega dela. Da je železarski izobraževalni center uspešno vpisoval mladino v kovinarske, elektro in metalurške poklice gre tudi njegovemu odgovornemu in trajnemu vključevanju v akcijo usmerjanja vpisa.

Žagarjevo nagrado je prejel za izjemen prispevek k razvoju železarskega izobraževalnega centra na Jesenicah.

Oblikovalci nove šole

Stane Kranjc

je svoje celotno dosedanje strokovno in politično delo zapisal v zgoj in izobraževanju. Leta 1948-49 je končal učiteljski tečaj in poučeval v osnovnih šolah v občinah Krško in Trbovlje, kasneje je končal višjo pe-

Strokovnega sveta za vzgojo in izobraževanje SR Slovenije.

Vse njegovo družbeno in pedagoško delo je ves čas tesno povezano z oblikovanjem in uveljavljanjem samoupravne šole. To se izraža v njegovem osebnem prispevku pri oblikovanju idejnih izhodišč Zveze komunistov in v uresničevanju teh izhodišč vzgojno-izobraževalnih programih, ki jih je pod njegovim vodstvom sprejemal Strokovni svet SR Slovenije za vzgojo in izobraževanje.

Stane Kranjc je tudi eden izmed utemeljiteljev predmeta samoupravljanje s temelji marksizma. S svojim strokovnim in raziskovalnim delom in še zlasti s pedagoškim delom s študenti je neposredno prispeval k temu, da je predmet v programskem in metodnem delu dobil svoj izraz v srednjih šolah. Pri oblikovanju in strokovnem izpopolnjevanju učiteljev, ki poučujejo samoupravljanje s temelji marksizma, je uveljavil marksistično idejno zasnovanost, humanizem in nujnost povezovanja teorije s prakso.

Žagarjevo nagrado je prejel za izjemen osebni prispevek k oblikovanju in uveljavljanju samoupravne šole na Slovenskem.

dagoško šolo in Fakulteto za sociologijo, politične vede in novinarstvo v Ljubljani, kjer je od leta 1968 predavatelj. Ves čas je opravljal številne odgovorne funkcije v zvezni in republiški konferenci SZDL, kasneje pa v Zvezi komunistov, kjer je bil član izvršnega komiteja predsedstva CK ZK Slovenije in član predsedstva CK ZK Jugoslavije. Od leta 1974 dalje je predsednik

Dr. Marjan Žagar

Delo profesorja Marjana Žagarja je od mladih let povezano z vzgojo in izobraževanjem mladine. Leta 1937 je postal član SKOJ in kasneje opravljal naloge sekretarja SKOJ mariborskih srednjih šol. Tudi med narodnoosvobodilnim bojem ni prenehal z učiteljskim delom, saj je bil kot bорец Kozjanskega odreda tudi učitelj v partizanski šoli. Po osvoboditvi je opravljal pomembne družbene dolžnosti, učiteljeval v Celju, leta 1958 pa je postal asistent na takratnem oddelku za geografijo Filozofske fakultete, kjer še danes poučuje kot izredni profesor.

Poleg njegovega obsežnega znanstveno-raziskovalnega dela na področju geografije, turizma in prometa, ki ga je zmeraj povezoval s pedagoškim delom, je tovariš Žagar dosegel izjemne uspehe na področju izobraževa-

nja in uvajanja mladih v znanstveno-raziskovalno delo. To poslanstvo je opravljal kot univerzitetni učitelj in mentor ter kot pomemben dejavnik pri razvijanju gibanja Zmanost mladini. Njegova zagnanost in

ustvarjalnost na tem področju sta izredni, prav tako pa tudi njegova zasluga, da se je gibanje tako razmahnilo in vsebinsko obogatilo, ob tem pa vključilo veliko otrok, mladine in mentor-

jev. Žagarjevo nagrado je prejel za izredne zasluge na področju izobraževanja in uvajanja mladih v znanstveno-raziskovalno delo.

Osnovna šola Katja Rupena Novo mesto

Osnovna šola Katja Rupena v Novem mestu je zagotovo ena najbolj dinamičnih, vsestranskih in uspešnih osnovnih šol na Dolenjskem.

Temeljni kamen za to šolo je bil položen že pred 50 leti. Ob začetku vojne zbombandirana in po vojni obnovljena šola, ki nosi ime partizanske aktivistke in borke Katje Rupena, je doživela več organizacijskih sprememb. Zdaj obiskuje matično in podružnično šolo okoli 800 učencev v 29 oddelkih. V celodnevno osnovno šolo so vključeni učenci do 3. razreda. Učni uspeh se nenehno izboljšuje in je dosegel že 98,64 %. Generacijski osip je vsako leto manjši.

Šola namenja veliko pozornost rednemu učnemu programu, prav posebno pa ob šolski dejavnosti. Na šoli deluje kar 42 različnih krožkov in organizacij, v katere je vključenih več kot 90 % vseh učencev, vodi pa jih poleg 29 šolskih tudi 19 zunanjih mentorjev. Delo v interesnih dejavnostih daje številne

možnosti za razvijanje samoupravljanja mladih. Temu primerni so tudi rezultati na vseh področjih: športnem, tehničnem, prometnem, kulturnem, humanitarnem, naravoslovnem, rekreacijskem in drugih. Šola je bila pobudnica in nosilka akcije prvega uspelega referenduma za razširitev materialne osnove osnovnega šolstva, od ustanovitve oddelka pedagoške akademije za razredni pouk pa je opravljala tudi hospitacijsko dejavnost. Veliko je šola v zadnjih letih storila za podružbljanje svoje dejavnosti, za sodelovanje z OZD in krajevnimi skupnostmi ter družbeno-političnimi organizacijami. Uspešna je tudi na področju ljudske obrambe, veliko skrbi pa namenijo tudi razvijanju in ohranjanju revolucionarnih tradicij NOB.

Osnovna šola Katja Rupena je prejela Žagarjevo priznanje za uspehe na učno-vzgojnem področju pri razvijanju ob šolskih interesnih dejavnostih, za vsestransko podružbljanje življenja in dela šole.

Osnovna šola 7. maja Dobrova

Osnovna šola 7. maja Dobrova pri Ljubljani je ena prvih slovenskih osnovnih šol, ki je v šolskem letu 1974-75 prešla na celodnevno organizacijo življenja in dela šole. Zdaj obiskuje šolo 380 učencev. Priprave na prehod na celodnevno šolo gotovo niso bile lahke. Toda v sodelovanju s koordinacijskim odborom pri KK SZDL Dobrova, z družbeno-političnimi organizacijami, občani in starši so učitelji in učenci uspešno opravili tudi te naloge in tako zagotovili potrebne možnosti, v katerih se je lahko uresničila zamisel o celodnevni osnovni šoli. Zdaj deluje šola v treh stavbah, v dveh starejših so oddelki predšolske

vzgoje in razredi nižje stopnje osnovne šole, v novi stavbi pa živijo učenci od 4. do 8. razreda.

Kateri so poglobitvi dosežki Osnovne šole 7. maja Dobrova? V rednem delu uveljavlja šola vse sestavine celodnevne osnovne šole v skladu z osnovnimi strokovnimi in družbenopolitičnimi izhodišči. V sodelovanju z občani, društvi in organizacijami pa organizira šola zunanji program celodnevne osnovne šole različne tečaje, vadbe in prireditve za mladino, starše in občane. V petletnem delovanju so dosegli velike uspehe pri izboljšanju kakovosti pouka ter pri ustvarjalnem in samostojnem delu učencev. Po-

ŽAGARJEVE NAGRADE IN PRIZNANJA 1980

sežno skrb namenjaajo telesnemu zdravju in pravilni prehrani učencev, zelo pa imajo razvite tudi interesne dejavnosti na vseh področjih. Učenci so dejavni v oddelčnih, razrednih in šolski skupnosti, prav posebno pa tudi v svojih organizacijah. Tako v polni meri uresničujejo geslo, ki so ga zapisali ob prehodu na celodnevno življenje in delo šole in ki se glasi: šola za delo, za samoupravljanje in družbeno življenje.

Šola je tesno povezana s starši; to se kaže v njihovem aktivnem vključevanju in sodelovanju v vseh sestavinah vzgojno-izobraževalnega dela, povezana pa je tudi z življenjem kraja in krajan. Organizacija proslav,

akcij za varstvo okolja, spomin-ski pohodi, oživljanje tradicij NOB, športne prireditve itd. potekajo ob sodelovanju šole z družbeno-političnimi organizacijami in društvi v krajevni skupnosti, v svoje delo pa vključujejo tudi zunanje sodelavce.

S svojo uspešno dejavnostjo Osnovna šola 7. maja Dobrova učinkovito razširja zamisel celodnevne šole. S svojimi uspehi je pomembna spodbuda učencem, učiteljem, staršem, občinskimi ter družbeno-političnim organizacijam in društvom za njihovo nadaljnje delo pri uveljavljanju COŠ. Žagarjevo priznanje je prejela za uveljavitev zamisli celodnevne osnovne šole.

Revija Otrok in družina

Revija Otrok in družina praznuje letos 30-letnico izhajanja in svojega vzgojnega poslanstva med starši in poklicnimi vzgojitelji v slovenski družbi in širše, v prizadevanju za oblikovanje, socialistično usmerjenost in zdravo rast naših mladih rodov.

Revija Otrok in družina — zdaj izhaja v 22.000 izvodih — je naslednica revije Mlada pota, ki je začela izhajati takoj ob ustanovitvi Zveze prijateljev mladine. V bogatem tridesetletnem delovanju so se na straneh revije vrstili številni članki, ki osvetljujejo odnose na relaciji otrok — družina — vzgojno-varstvena organizacija — šola — okolje — družba, raznolikost, usmerjenost v obravnavo različnih vprašanj, ki so posredno ali neposredno povezani z vzgojo, povezovanje teh informacij z umetniškimi stvaritvami o otroku pa so temeljno uredniška zasnova revije. V reviji najdemo svoje mesto tako aktualna politična vprašanja vzgoje, strokovno ali poljudno-znanstveni članki in razprave kot tudi razmišljanja o otroku in njegovem svetu, konkretni nasveti in izkušnje ter neposredni pogovor s starši ali kramljanje z bralci. Tako je nastala revija močna opora staršem, vzgojiteljem, družini in družbi pri sprotne-

uravnavanju rasti in sposobnosti našega mladega rodu na socialističnih osnovah dogovorjene vzgojno-izobraževalne in zdravstveno socialne politike naše družbe.

V zadnjih letih ima revija Otrok in družina prilogo Vrtec, s katero pomaga staršem pri vzvi-ljanju v igro njihovih otrok, hkrati pa približuje vsaj nekaj temeljnih elementov predšolske vzgoje preko družinske vzgoje tistim otrokom, ki niso deležni vzgoje v vzgojno-varstvenih organizacijah. Tako je postala priloga Vrtec nepogrešljiv vzgojni pripomoček ne le staršem, temveč tudi vzgojiteljicam vzgojno-varstvenih organizacij in pri delu z otroki v okviru Društva prijateljev mladine in drugih organizacijah v krajevnih skupnostih. Revija Otrok in družina s članki približuje tudi vzgojno vrednost pionirske organizacije, hkrati pa odsivta tudi bogato družbeno prakso Zveze prijateljev mladine, Zveze pedagoških društev in društva socialnih delavcev.

Žagarjevo priznanje je prejela za pomemben prispevek k vsestranskemu oblikovanju naše zavesti in prakse o vzgajanju otrok, ki jim je potrebno dati čim bogatejše otroštvo, da bodo lahko kasneje dejavni v samoupravnih družbenih procesih.

Lik Staneta Žagarja

Odlomki iz prispevka nekdanjega Žagarjevega učenca Ivana Kriznerja

Na ozemlju radovljiške občine preživel učitelj in narodni heroj Stanko Žagar dobro polovico svojega kratkega, a nadvse plodovitega življenja. Vse svoje sposobnosti in življenjske moči je posvetil boju za osvoboditev in lepše življenje delovnih ljudi, zato še vedno živi v spominu tukajšnjih prebivalcev kot komunist, katerega besede o enakopravnosti med ljudmi se nikoli niso razlikovale od njegovega ravnanja in delovanja. Za svoje zamisli o tem, da je sleherni človek dolžan delati in da mora imeti enake možnosti pri izkoriščanju narave in tehnike ter enake možnosti za urejanje odnosov v družbi, se je boril kot učiteljskišnik, kot vojak med prvo svetovno vojno, kot bорец za slovensko Koroško, kot napreden učitelj in šolski upravitelj in nato kot član CK KPS in Glavnega poveljstva slovenskih partizanskih čet in neposredni organizator ter voditelj oborožene vstaje na Gorenjskem.

Stanko Žagar se je rodil 19. februarja 1896 na Žagi pri Bovcu. Pri-tegnilo ga je goriško učiteljsiše, bil pa je kmalu razočaran nad učnim programom, ki je bil daleč od stvarnega življenja. Izpostavljen narodnemu zatiranju je z izostrenim posluhom za socialne krivice že kot učiteljskišnik zahajal med delavce. Po razpadu avstroogrske monarhije se je umaknil iz Gorice in odšel kot prostovoljec braniti slovensko Koroško. V Dravogradu so ga povratniki iz Rusije navdušili za socialistično revolucijo. Šele oktobra 1919 se je lahko posvetil učiteljskemu poklicu. V Zrelcu pri Celovcu je krepil slovensko narodno zavest in med drugim organiziral veliko zborovanje. Po plebiscitu je zapustil Zrelce, se vrnil, bil sprejet v komunistično partijo in se preselil v Leskovec pri Krškem. Tam se je kmalu uprl reakcionarni duhovščini, ki je hotela odločiti o vseh družbenih vprašanjih, in bil kazensko premeščen v Gorje pri Bledu. Njegov prihod na Gorenjsko so pozdravili jeseniški delavci, tamkajšnje oblasti pa so ga hitro obdoližile, da je bil pobudnik dveh stavek lesnih delavcev; zato je moral že jeseni 1922 zapustiti Gorje. Premeščen je bil na Dobrovo pri Kropi, v dvoodelčno šolo z eno samo učilnico, kjer je bil dopolndne kombinirani pouk za 4., 5., 6., 7. in 8. razred hkrati, popoldne pa za 1., 2. in 3. razred.

Svojo borbenostjo, iskrenostjo in širokim znanjem je užival zaupa-nje, zlasti pri revnejšem prebivalstvu. Mali kmetje so se vse pogostje zatekali v šolo po najrazličnejše nasvete. Spoznal je, kako so ti nešolani ljudje nemočni pred prekapčevalci, zlasti pa pred lesnimi trgovci. Začel jih je učiti tistega, kar so nujno potrebovali pri izboljšanju svojega go-

spodarstva in pri trgovanju. Tako je iz praktičnih potreb pozimi 1925 nastal prvi kmetijski tečaj. Izhodišča za obravnavo snovi so bili konkretni primeri iz vsakdanjega življenja. Žagar je prikazoval nujnost in vrednost dela in ob tem tolmačil oblike izkoriščanja delovnih ljudi. Utemeljeval je potrebo po sodelovanju med delavci in kmeti, ki so jih ločevale meščanske stranke in poudarjal njihove skupne interese. Navajal je ljudi na medsebojno spoštovanje, razvijal njihovo samozavest in zbujal v njih željo po izobraževanju in napredku. Leta 1927 je ustanovil pevsko društvo Vodice, kar je omogočilo ljudem poleg organiziranega petja tudi nemoteno sestajanje in razpravljanje o vseh žgočih družbenih vprašanjih.

Na pouk v 4. razredu, v katerem me je učil Stanko Žagar, imam pri-jetne spomine. Šola je bila neposredno povezana z vsem našim delom in življenjem, njegov neposredni sestavni del. Otroci smo se namreč morali kaj hitro vključiti v dejavnost svojih staršev. Čim si se vrnil iz šole, že si moral k živini v hlev, na pašo, v vrt ali na polje, neredko pa s starši tudi na delo v gozd; otroci obrtnikov pa smo po svojih močeh opravljali razna pripravljala ali pomožna dela. Izhodišča in motivacija za pouk so bili zato zelo pogosto pogovori o raznih domačih delih, iz katerih smo jemali tudi primere za računstvo in pouk najrazličnejših predmetov. Druga stvar, ki mi je ostala v prijetnem spominu, je bil kompleksnejši pouk, ki ga je znal učitelj neprisluseno in zanimivo razpletati iz izhodišča, pri čemer posameznega življenjskega problema nismo niti v višjih razredih osnovne šole tako strogo drobili na posamezne učne predmete, kot se to dogaja v sedanji šoli. Naravno in družbo smo tako spoznavali kompleksneje, v vsej njuni prepletenosti in protislovnosti. Neredko smo odhajali iz razreda na vrtove in polja in tam opazovali in razpravljali o življenju in delu, risali, prepevali, presajali sadno drevje v vaški drevesnici ali pogozdovali poseke. Najboljši učenci višjih razredov so nam pregledovali domače vaje in skrbeli za to, da se je pouk začel takoj zatem, ko je odbila ura v bližnjem zvoniku ne glede na to, ali je učitelj takrat vstopil v razred ali ne. V takem ozračju učitelj z disciplino ni imel težav. Šolski nadzornik se je čudil naši prizadevnosti in samostojnosti. Učitelj je bil zato ponosen na nas, mi pa smo bili ponosni na učitelja in srečni, da nam toliko zaupa.

Ko je med veliko gospodarsko krizo življenje revnih ljudi postalo še težje, je Žagar na Dobrovi ustanovil ilegalno partijsko celico in z njeno pomočjo pridobil sodelavce, ki so mu pomagali tudi med starejši širiti socialistične ideje. Spodbujal je vaščane za najrazličnejše akcije, ki naj bi kraju prinesle napredek. Skrbel je za vaško drevesnico, kasneje je dal pobudo za gradnjo vaške sušilnice za sadje, spodbudil je ustanovitve kmetijsko-nabavne in prđajne zadruge, pomagal pa je tudi pri gradnji vodovoda in železniške postaje v Otočah. Na njegovo pobudo je bilo ustanovljeno tujsko-prometno društvo, ki je skrbelo za zunanji

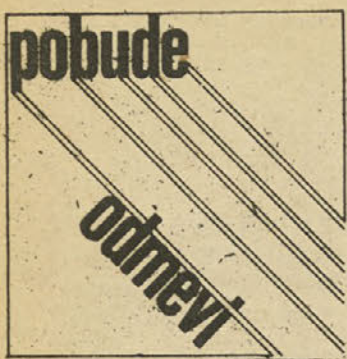
Grob na Srednji Dobrovi, kjer je pokopan Stane Žagar s hčerko Nada, sinom Stanetom in 14 drugimi soborci, ki jih je v njihovi mladosti učil in vzgajal ter nato povedel v boj za narodno in socialno osvoboditev (Foto: Polde Kežar)

videz vasi in za popravilo poti med naselji, leta 1934 pa tudi Društvo kmečkih fantov in deklet z dramsko skupino.

Glas o Žagarjevi dejavnosti se je iz dobrih okolišča šolskega okoliša hitro razširil tudi v okolico. Ure daleč so prihajali ljudje v njegovo večerno šolo za odrasle in najbolj družbeno ozaveščene je hitro pridobil za dejavnost v ilegalni komunistični partiji. Ko je vzpostavil stalne stike s PK KPJ za Slovenijo, se je njegova družbena dejavnost še bolj razmahnila. Leta 1935 je Žagar ustanovil partijsko celico v Kropi, naslednje leto v Ljubnem, nato v Lescah, Črncu in Otočah.

Stanko Žagar je postal vse bolj popularen delavski voditelj. Postal je član CK KP Slovenije in na partijskih konferencah in sestankih s tovaršim Titom, Edvardom Kardeljem, Francem Leskoškom in drugimi spoznaval nov koncept KPJ, s katerim se je naša partija široko odprla ljudskim množicam. Postala je njihova idejna in organizacijska sila in voditeljica v boju za rešitev žgočih vprašanj jugoslovanskih narodov.

Žagar je ob vztrajnem pedagoškem in družbeno-političnem delu rastel v odločnega revolucionarja, ki se ni bal groze in represalij režima, temveč je odločno in javno izpovedoval svoj svetovni nazor.

Zakaj tako?

Zapis ob izidu knjižice Pomen operativnega oblikovanja vzgojno-izobraževalnih smotrov za uspešnejši pouk, Zavod SR Slovenije za šolstvo, Ljubljana 1979

Decembra 1979 je Zavod SR Slovenije za šolstvo v zbirki Sodobno pedagoško delo ponovno izdal delo dr. Barice Marentič-Požarnik z naslovom Pomen operativnega oblikovanja vzgojno-izobraževalnih smotrov za uspešnejši pouk. Prvič je omenjeni prispevek izšel v isti zbirki že leta 1975. Očitno je bilo med pedagoškimi delavci za obravnavano problematiko veliko zanimanja, kajti samo eno leto kasneje je Zavod ponovno izdal v knjižni obliki avtoričin prispevek o operacionalizaciji vzgojno-izobraževalnih smotrov, skupaj s prispevkom dr. Franceta Strmcnika o diferenciaciji in individualizaciji pouka ter Ane Tomič o strukturiranju učne priprave. (Glej Sodobno pedagoško delo, Zavod SR Slovenije za šolstvo, Ljubljana, 1976, 297 str.) Seveda se prispevek dr. Marentič-Požarnik v tem delu močno razlikuje od njenega prvega, pa čeprav enako naslovljenega, dela. Prvič; avtorica je problematiko operacionalizacije smotrov razširila s kognitivnega še na čustveno (afektivno) in psihomotorično področje. Slednji področji sta v učnem procesu izredno pomembni, vendar sta bili (sta še vedno) deležni premalo strokovne pozornosti na vseh ravneh. Poleg tega je omenjeni zapis pri nas prvi, ki natančneje obravnava operacionalizacijo smotrov na čustvenem (vzgojnem) področju. Drugič; tudi problematiko operacionalizacije smotrov za izobražbeno (kognitivno) področje je avtorica v tej izdaji mnogo bolj kritično obravnavala, navajala več primerov, nalog; skratka: jo vsebinsko razširila in poglobila. Iz drobne brošure, ki je na 38 straneh prinašala zapis predavanja dr. Marentič-Požarnikove na seminarju za pedagoške delavce v Kranju že leta 1973 (temo je prvič obdelala na srečanju pedagogov na Bledu l. 1971), je nastal strokovno poglobljen, zelo zanimiv in tehten prispevek na 99 straneh, ki naj bi ga poznal vsak pedagoški delavec.

LEOPOLDINA PLUT

Trije priročniki

Založba CZNG je izdala tri priročnike za otroke: OTROŠKA ROČNA DELA avtorice Jutte Dammer, MALI VRTNAR avtorice D. Simmons in GIRAFLAVE PUNČKE IZ CUNJ. S pridom jih bodo lahko uporabili učitelji — mentorji, ki vodijo dejavnosti prostega časa, pri razvijanju ročnih spretnosti otrok in uvajanju v vrtinarstvo, ter vzgojitelji v vzgojno-varstvenih organizacijah.

Priročniki se odlikujejo po svoji pedagoško-didaktično-metodični zasnovanosti.

Navodila za delo so prikazana vzporedno v sliki in besedi, tako da jih zlahka razume tudi otrok, ki še ne obvlada branja.

Delovni postopki upoštevajo načelo postopnosti, načelo od znanega k neznanemu, od lažjega k težjemu. Izdelki, ki tako nastajajo pod vse bolj spretnimi prsti otrok, so lični, za otroka prijetni, njemu namenjeni.

Prva in tretja knjižnica sta namenjeni predvsem dejavno-

stim s področja ročnih del (šivanja, vezanja, vzlanja, pletenja, tkanja, kvačkanja in krojenja), druga pa je za otroke, ki bi radi vrtnarili — naj bo to v šoli, v stanovanju ali na domačem ali na šolskem vrtu ali v vrtičku v vzgojno-varstveni organizaciji.

Učenci bodo sami ali s pomočjo učiteljev opazili, da je narava veliko lepša, kot jo prikazujejo skice v knjigi.

Mladi zadržniki, mladi vrtarji lahko s pomočjo te knjižice spoznajo skrivnosti narave, se nauče pripravljati male cvetlične nasade, darila iz okrasnih bučk ali posušenega cvetja, pa tudi pridelovati koristno zelenjavo.

Nauče se spoštovati zakone narave, jo občudovati in uživati ob uspehih dela svojih rok.

Priporočamo, da šole s temi knjigami obogatijo svoje strokovne knjižnice (cena kompleta je 290 din).

MARTA HROVATIN

Težave pri pouku slovenskega jezika

Na osnovni šoli narodnega heroja Rajka v Hrastniku smo se na eni izmed delovnih konferenc dogovorili, da bomo podrobneje spremljali problematiko pri pouku slovenskega jezika. Učitelji na razredni stopnji so zbrali ugotovitve po razredih, slavisti na predmetni stopnji pa so zajeli problematiko v celoti. Posredovali smo jo vsem učiteljem, da bi poiskali ustrezne ukrepe, razredniki pa naj bi se o tem pogovorili s starši na roditeljskih sestankih.

Če ugotovitve na kratko strnemo, vidimo, da se težave sicer ne pojavljajo pri vseh učencih, vendar so dovolj pogoste, da lahko zbujajo zaskrbljenost.

Ustno izražanje je slabo predvsem zaradi skromnega besednega zaklada. Nekateri učenci so v izražanju tudi močno zavrti, kar se kaže pri vseh predmetih.

Bralna tehnika pri nekaterih učencih drugega razreda kljub vsakodnevni vajam ne napreduje. Znaki legastenije se kažejo do 4. razreda, zatikajoče branje pa ostane pri nekaterih vse do konca šolanja.

Tudi pri pismenem izražanju so legastenične motnje precej pogoste. Razčlemba obnove berila v 4. razredu pa je pokazala, da 42 odstotkov učencev izpušča črke, 57 odstotkov učencev napačno uporablja veliko začetnico, 80 odstotkov pa ne zna rabiti vejice. O metodi začetnega branja in pi-

sanja v prvem razredu ugotavljamo, da je ustrezna; to potrjujejo pravilno in samostojno reševanje tekstnih nalog pri matematiki in spoznavanju narave in družbe. Pisno izražanje na predmetni stopnji je poleg pravopisnih pomanjklivosti pogosto še suhoparno, ponavljajo besede in misli, kar je posledica površnosti, pomanjkanja branja in premajhne pozornosti do jezika pri drugih predmetih.

Predlogi pozornosti do jezika pri drugih predmetih.

Predlogi za izboljšanje stanja zajemajo delo, ki se že izvaja, posvetiti pa bi mu morali še več pozornosti.

Sem sodi izvajanje vaj z učenci s specifičnimi učnimi težavami v 1. in 2. razredu. Rešiti bo treba tudi strokovno diagnosticiranje motenj branja in pisanja pri učencih drugega razreda, vendar šolska svetovalna služba nima potrebnih instrumentov.

Po razredih so ustanovljene razredne knjižice, vendar slabši bralci vračajo knjige neprebrane. Potrebni so pogostejši pogovori, ki bi povečali zanimanje za branje. Z različnimi pedagoškimi ukrepi je treba vzbuditi zanimanje za branje tudi na predmetni stopnji, saj ni dvoma, da je branje temelj za uspešno ustno in pisno izražanje. Poleg seznama vseh prebranih del, ki ga vodimo za vsakega posameznika, bi mo-

rali nameniti več pozornosti tudi bralni znački. Ugotavljamo, da večina učencev odlaša z branjem ali preskušnjo, potem pa to opravi v naglici, kar je seveda slabo. Učence je treba načrtno navajati na redno obiskovanje šolske in javne knjižnice. Pomen teh navad za kasnejše učenje je treba razložiti predvsem tistim staršem, ki menijo, da je treba najprej prebrati neprebrane knjige v domači knjižnici. To so sicer redki posamezniki. Več je takšnih, ki posvečajo premalo pozornosti bogatenju osebne knjižnice. Razredniki in učitelji slovenskega jezika morajo posvečati pozornost navajanju branja v prostem času — čez nedeljo, v praznikih, med počitnicami. Drugih nalog v tem času naj ne bi imeli.

Pouk slovenskega jezika v vseh njegovih komponentah torej ne more biti le zadeva šole. Doseči bi bilo treba tesnejše sodelovanje predvsem s starši tistih otrok, ki slabše uspevajo. Medsebojni pogovori lahko poenotijo vzgojno ravnanje, zanimanje staršev in učiteljev za otrokovo delo pa vpliva nanj pozitivno. Otroci, ki doživljajo pri branju stalne neuspehe, bo bral z vse večjim odporom. Če vidimo, da učenec še ni pokazal uspeha, mu seveda ne dajemo priznanja, pač pa izrazimo prepričanje, da bo z voljo drugič uspešnejši. Iščevo tudi njegova boljša področja, da si tako krepi načeto samozavest.

Seveda pa je treba navedene ukrepe prilagoditi posameznikom. Knjižničarje in starše je treba opozoriti, da ponudijo slabšim bralcem besedila z ustreznim vsebino in z večjimi črkami, kar je zelo pomembno pri zburanju zanimanja branja. Tudi na predmetni stopnji.

Se vadnejša vloga staršev na tem področju pa sega daleč v predšolsko obdobje. Razvoj govora v predšolskem obdobju je eden najvažnejših pogojev za uspešen razvoj materinega jezika. Z otrokom se je treba čimveč pogovarjati, mu pripovedovati in brati. Ob tem se ne razvijajo le njegove govorne sposobnosti in mišljenje, temveč se gradijo tudi tople čustveni odnosi, medsebojna navezanost in zaupanje. Tudi te kvalitete so važen pogoj za uspešno oblikovanje mlade osebnosti.

Starši so vse, kar smo jim povedali, z razumevanjem sprejeli. Strinjali so se, da je sodelovanje na tem področju res pomembno.

Seveda nas posamezni neuspehi pri delu ne smejo zaustaviti. Zgodi se, da starši kljub dogovoru ne izpolnijo svojih obveznosti. V teh primerih se je treba več ukvarjati z učenem. Pri večini tudi ne bomo dosegli vidnejših uspehov. Pomembna je že zavest celotnega učiteljskega zbora, da je treba problemom slovenskega jezika nameniti več pozornosti.

FANCI MOLJK

0 gospodinjskem pouku v osnovni šoli

Znano je, da si gospodinjski pouk v osnovni šoli od uvedbe l. 1956 nenehno utira pot in se bojuje za obstoj. Še vedno ni deležen priznanja, da je družbeno potreben, koristen. Zato nekaj misli o učno-vzgojnih smotrih tega predmeta.

Snov v 7. razredu obsega stanovanjsko kulturo in kulturo oblačenja, osebno higieno in odnose v družini. Snov osmega razreda pa osnove zdrave prehrane (racionalne). Čeprav je videti na prvi pogled ta učna snov čisto vsakdanja, ni nič posebnega, lahko bi jo vključili v kakšen soroden predmet, je vendarle vredna samostojne obravnave pri posebnem predmetu, če upoštevamo, da pripravljamo mladega človeka za srečno sožitje v družini, pa tudi za samsko življenje in dviga njegovo splošno kulturo.

Učna snov se nanaša neposredno na človekove biološke in socialne potrebe. Učenec se na stopnji pubertete načrtno seznanja z **normativi** zadovoljevanja osnovnih potreb, kar zagotavlja večje zadovoljstvo tudi ob skromnejši porabi dobrin (oblačil, živil, stanovanjske opreme). Hkrati daje pouk možnost za utrjevanje ali zbujanje višjih potreb, to pa je pomembno za rast zdrave osebnosti — osebno srečo in družbo. Tudi gospodinjski pouk mora biti vsebinsko zasnovan tako »... da bi pomagal spodbujati mladino in kasneje odrasle k ustvarjalnemu sodelovanju pri oblikovanju kulture, da bodo kos pritiskom potrošništva, ki s svojo agresivno ekonomsko politiko vzbuja potrebe, ki v resnici ne koristijo človeku. Pomagati mora človeku, da bo ločevala zrno od plevele...« (R. Lešnik, Sodobna pedagogika 9,10, 79 str. 338).

Na stopnji pubertete se pojavi znana lenobnost, zanimanje za drugi spol, poklic, šport. Avtoriteta staršev popušča. Navade obnašanja, pridobljene v glavnem avtoritativno, pubertetnik rad zavrača, in če zanje ne dobi razumske utemeljitve jih opusti ali menja, nemalokrat za slabše. Dober pouk in ne nazadnje gospodinjski lahko zadrži učenca na varnih tleh. Gospodinjski pouk daje priložnost ustvariti **stvaren odnos do fizičnega dela** v zvezi z gospodinjskimi opravili.

Ugovori, da se lahko vseh teh vsakdanjih opravil nauči kasneje sam, se prav tako nesporejliivi za našo stroko kot za druge. Otroci se jih nauči — ali pa tudi ne; to je prepričljivo naključnemu izobraževanju.

Predmet je v nekem pomenu preskušnja **splošne socializacije omošolca**. S tem ko je predmet uveden v šolo, družba postavlja zahtevo, da se človek razvije tudi v to smer in zato sme to preveriti. Tako so tudi starši pri svojih vzgojnih prizadevanjih motivirani. Nehote podpiramo tudi to, da družinski člani še zgodaj začno sodelovati doma pri najpreprostejših opravilih. To naj se v puberteti okrepi (večja umska in fizična sposobnost učenca), ne pa prehitro preneha. Tako raste socialna blaginja (v pomenu manj odtujenosti, osamljenosti), ki je povsod po svetu, kot posledica zaposlitve obeh staršev, kljub večjim materialnim možnostim ogrožena.

Potreba po večji prosvetljenosti je tudi potreba naše socialistične samoupravne družbe. Ni več slepe pokorščine. Sodobni človek išče razumsko utemeljitev. Znano je, da splošno socialno zavarovanje omogoča množično uporabo zdravniških storitev in bolnišnic. Prav tako narašča urejena družbenja prehrana. Načrtno izobraževanje vseh je možno v osnovni šoli.

Pri predmetu gospodinjstvo najdemo pri teoriji, ki je nujno povezana s prakso, tudi priložnost, da ovednotimo dobre in slabe prehrabene navade. Učenec se nauči razčleniti jed po sestavi, načinu priprave in prebavljivosti, skratka, osvetli vidike koristnosti in škodljivosti. S tem učinkovito zatiramo preveliko zanimanje za hrano, sladkorno snodnost, zapravljenost in dajemo ceno zdravi, smotrni prehrani. Vanjo smo se dolžni zavzemati vsi civilizirani narodi zaradi solidarnosti z množicami lačnih v svetu in velikega naraščanja števila ljudi.

Za učenca, prihodnjega odraslega družinskega člana, je pomembno, da si pri pouku **pridobiva tudi spretnosti in navade** ob uporabi preprostih delovnih pripomočkov in vzdrževanju reda. Učenec se seznana s tehniko dela pri pripravi jedi in si pridobiva tovrstno kulturo dela. Vsa ta

dela zahtevajo disciplino, vztrajnost, natančnost, učenec se uči opazovati, pridobiva si čut za snago, red, higieno, estetiko in doživlja radost ustvarjanja. Pokažejo se **etične vrednote**: delovnost, tovarištvo, poštenost, solidarnost, kolektivni čut.

Gospodinjski pouk torej prispeva k našemu skupnemu učno-vzgojnemu smotru: vzgojiti vsestransko razvito, svobodno osebnost z bogastvom humanosti.

MARIJA HERGOUTH

Učitelji strokovno teoretičnih predmetov v usmerjenem izobraževanju

Zdaj ko gredo priprave na prehod v usmerjeno izobraževanje h koncu, menim, da bi morali poiskati odgovor na vprašanje, kako rešiti problem pomanjkanja učiteljev strokovno teoretičnih predmetov.

Dosedanje razprave o usmerjenem izobraževanju so opozorile med drugim tudi na vprašanje, kako uskladiti skupne interese uporabnikov in izvajalcev pri reševanju kadrovskih problemov. Nekateri izobraževalne organizacije so v skladu z novimi vzgojno-izobraževalnimi programi in potrebami po kadrih načrtovali ali celo rešile problem potrebnih prostorov za izvajanje teh programov. Uredile so si učilnice, kabinete, delavnice in podobno. Odprto vprašanje pa je še vedno, kako zagotoviti stalen dotok učiteljev strokovno teoretičnih predmetov, npr. strojne stroke, elektro stroke, gradbene stroke, zdravstva, ekonomske stroke itd. V dnevnih obvestilih smo zasledili, da v sedanjem vzgojno-izobraževalnem procesu sodeluje veliko število pogodbeno zaposlenih učiteljev. Nekateri od teh nimajo potrebne pedagoške in andragoške izobrazbe niti strokovnega izpita za učitelja srednjih šol. Ker pa je učitelj nosilec izobraževalnega procesa in izvajalec programa, je od njega odvisen tudi uspeh. Zato je nujno, da začnemo ta problem čimprej reševati. Treba bi bilo organizirati izobraževanje učiteljev strokovno teoretičnih predmetov tako, da bo zagotovljen stalen dotok tega kadra v vzgojno-izobraževalne organizacije.

Že pred časom sem v strokovni reviji (Strojniški vestnik) napisala, naj bi izobraževanje učiteljev strokovno teoretičnih predmetov strojne stroke prevzela strojna fakulteta. Glede na to se je oblikovala zamisel, naj bi posamezne fakultete uvedle ustrezno študijsko smer za učitelje strokovno teoretičnih predmetov. Študentje, ki bi se odločili za dela in opravila učiteljev, bi vpisovali poleg splošnih strokovnih predmetov svoje stroke še kot specialnost metodiko poučevanja ustrezno za stroko. Fakulteta pa bi v dogovoru s filozofsko fakulteto lahko organizirala ustrezna predavanja iz pedagoških in andragoških znanj. Tako bi lahko reševali kadrovske težave tudi na sorodnih tehniških fakultetah, ki bi se dogovorile za skupna predavanja iz metodičnih znanj.

Dodatno se odpira še vprašanje stalnega izobraževanja učiteljev strokovno teoretičnih predmetov. Ni dovolj, če učitelj samo sledi strokovni in pedagoški literaturi, ker je to delo individualno, prikrajsan pa je za razpravljanje in izmenjavo izkušenj. Veliko večji učinek imajo razprave na aktivih, krožkih in seminarjih, kjer se teoretična znanja neposredno povežejo s praktičnimi izkušnjami. Ti aktivni seminarji bi morali biti tudi organizirani v tisti organizaciji, ki bi izobraževala učitelje. Tako bi se informacije pretakale v obe smeri, tako kot poteka izobraževanje.

mag. BREDA MEJAK-VRIŠER

Mladi v šoli za življenje

Spolna vzgoja je proces, ki poteka neprestano in je vtkan v celotno človekovo osebnostno rast.

Namen spolne vzgoje naj ne bi bil le v tem, da bi seznanili mladega človeka z anatomijo in fiziologijo spolnih organov, temveč je to vzgoja za življenje v ljubezni, za humanejše odnose med spoloma in med ljudmi. Mladega človeka naj bi privedel do spoznanja, da ljubezen med dvema ni samo čustvo dveh, temveč je to temelj ljubezni do sočloveka.

Pri tem delu zunaj družine naj bi imele pomembno vlogo prav šola za življenje, ki bi jih imenovali tudi humanizacija medosebnih odnosov, humanizacija odnosov med spoloma ali kaj podobnega.

Pri oblikovanju šole za življenje, ki jo je organizirala Delavska univerza v Radovljici, smo želeli, da šola ne bi zgolj posredovala fiziološko-anatomskih osnov spolnosti. Ker pa menimo, da knjiga in predavanja v klasični obliki ne rešujejo vsega ali pa rešujejo premalo — seksualno potrebo človekovega doživljanja — namreč bolj vezano na njegovo izkušveno plat kot na informacije — smo se odločili za delo v manjših skupinah. S tem naj bi slušateljem olajšali dojenje izkusitvenih vzrokov vedenja v medosebnih odnosih.

V program so bili zajeti učenci sedmih razredov osnovnih in srednjih šol, ki so bili razdeljeni na »medicinski« in »psihološki« del.

Ker smo menili, da izvira veliko težav iz premajhnega poz-

navanja fiziološko-anatomskega ustroja človeškega telesa, je bil prvi »medicinski« del namenjen informacijam s tega področja. Organiziran je bil v obliki predavanj, drugi »psihološki« del, pa je potekal v obliki skupinskega dela. Slušatelji so bili razdeljeni v že prej oblikovane skupine, ki so delovale po načelu malih skupin; v njih je bilo od 12 do 15 članov. S tem ko so omogočale skupinsko dinamiko, pa so dajale večjo možnost pri urejanju zastavljenih ciljev. Tematika se je nanašala na medosebne odnose, posebej poudarjena pa sta bila področja erotično-seksualne problematike in pomen tega doživljanja v kasnejših življenjskih obdobjih (iskanje partnerja, ustvarjanje družine). Cilji in tema so bile postavljene zgolj okvirno, način uresničevanja pa je bil prilagojen razvojnim značilnostim slušateljev in njihovim možnostim. Psihološki del je vseboval osem ur skupinskega dela. Izkušnje sicer kažejo, da so skupinski sestanki najbolj učinkoviti tedaj, če trajajo približno uro. Naši sestanki so bili daljši, saj smo menili, da skupina ni v kliničnem pomenu izrazitejše motena (to bi brez dvoma povzročalo anksioznost, ki je mladostniki ne bi mogli predelati). Pri delu smo upoštevali spoznanja dinamsko usmerjene psihologije.

Ker nas je zaradi prihodnjega dela zanimalo, koliko slušatelji vedo o spolnosti, kakšne informacije si želijo, v kakšni obliki in kdo naj bi bil tisti, ki bi jim te informacije posredoval, smo uporabili posebej v ta namen izoblikovano anketo. Le-ta je bila hkrati s delom tudi delni poskus testiranja metodologije, ki naj bi povedala, ali naše delo presega zgolj racionalno raven posredovanja informacij.

Z omenjeno anketo smo anketirali 337 mladostnikov, starih od 13 do 18 let.

Najprej nas je zanimal odgovor na vprašanje, v kateri starosti in od koga dobijo mladostniki prve informacije o spolnosti. Večina mladih navaja starost 12 let, kot vir informacij pa pri dekletih osmega razreda prevladujejo starši (70%), pri srednješolkah imajo približno enako vlogo starši, knjige, filmi in prijatelji (med 60 in 60%), pri fantih pa so glavni vir informacij knjige (48%), prijatelji (46%) in šola (40%); starši zavzemajo skoraj zadnje mesto (25%).

Glede na to, da bi morali biti starši kot nosilci vzgojnega procesa vendarle temeljni vir informacij, nas je zanimalo, koliko so bili anketirani, če so jim starši karkoli povedali o spolnosti, z njihovimi informacijami tudi zadovoljni. Na to vprašanje, so mladi odgovorili takole: 52% deklet osmega razreda je bilo z informacijami staršev zadovoljnih, 64% jih meni, da bi jim le-ti morali povedati več. Fantje iste

starosti izražajo zadovoljstvo z informacijami staršev v 34%, 69% pa bi jih želelo slišati več.

Srednješolke so bile zadovoljne v 33%, kar 81% pa jih meni, da bi jim starši morali povedati več.

Nadalje nas je zanimalo, kaj menijo mladi o tem, kakšno stališče do spolnosti imajo njihovi starši. Podatki o tem ponovno dokazujejo, da je potrebno na tem področju mentalno-higiensko delo, saj skoraj polovica anketiranih meni, da imajo njihovi starši tabuirano-odklonilen odnos do spolnosti.

Iz odgovorov na vprašanje, kako so mladi doživeli tako oblikovano šolo za življenje, lahko sklepamo, da so se njihove želje precej skladale z načrtovanimi temami. Iz skupinskega dela so odnesli pozitivne emocionalne izkušnje, saj jih kar dve tretjini navaja, da so se ob pogovorih počutili prijetno. Svoja doživetja opredeljujejo takole:

Kajenje ali zdravje?

Zavarujmo mladino z besedo in zgledom!

Kajenje cigaret je po vsem svetu razširjena življenjska navada. Kljub temu da veliko vemo o škodljivosti kajenja, pridelujemo tobak brez omejitev in tovarne komaj sproti zadostijo potrebam tržišča. Prodaja in prekupevanje s tobaknimi izdelki je donosna veja tako za državo kot za vse legalne in ilegalne posrednike. Danes je marsikje mnogo lažje ob vsakem času dobiti cigarete kot kruh ali celo vodo. Sočasno pa vse več ljudi oboleva in umira zaradi posledic kajenja, toda ne samo tisti, ki neposredno in hote vdihujejo tobačni dim, temveč tudi tisti, ki so prisiljeni živeti skupaj z brezobzirnimi kadilci. Poglejmo si nekoliko podrobneje to življenjsko razvado in skušajmo izostriti naš odnos do nje.

Kajenje je zdaj tako pomemben vzrok smrti, kot so bile v preteklosti epidemije bolezni.

Tobačni dim je sestavljen kompleksno. Nikotin je živčni strup in verjetno sestavina, od katere postane kadilec odvisen. Zato lahko po prenehanju kajenja nastopijo abstinenčni pojavi. Iz tobačnega katrana so že v začetku tega stoletja izolirali kancerogene snovi, s katerimi so z mazanjem povzročili raka na koži poskusnih živali. Če so jim dajali dovolj dolgo vdihovati tobačni dim, so živali dobile raka na pljučih. Dražljive snovi v tobačnem dimu zožijo dihalne poti, zaustavijo čistilno delovanje mišičnega dihalnega epitela in povečujejo izločanje sluzi. Ti učinki pospešujejo razvoj kroničnega bronhitisa in pljučnega emfizema. Ogljikov monoksid, tega je v cigaretinem dimu 1 do 5%, se močno veže na hemoglobin in ga s tem blokira za prenos kisika. To zmanjša sposobnost za fizično delo, lahko pa tudi povzroča bolečine v prsih ob naporu. Ogljikov monoksid je verjetno tudi eden od dejavnikov, ki sodelujejo pri nastanku bolezni ožilja.

Rak na pljučih je na Slovenem najpogostejša vrsta raka pri moških. Leta 1975 je zbolelo 611 ljudi, kar je dokaj blizu številu žrtve prometa v istem letu. Kar štiri petine tega raka gre na račun kajenja cigaret. Tveganje obolenosti za pljučnim rakom je v neposrednem razmerju s številom dnevno pokajenih cigaret, z leti kajenja in z močjo inhaliranja. Hudi kadilci zbolijo za pljučnim rakom do 70-krat pogosteje kot nekadilci. S prenehanjem kajenja se pogostnost obolenja zmanjša. Najbolj znan dokaz za to je študija britanskih zdravnikov. 60.000 zdravnikov se je odločilo za poskus.

Večina jih je kajenje opustila, drugi so cigarete zamenjali s

pipo, cigaro ali cigaretami s filtrom in manj škodljivimi sestavinami. Obolenost za rakom na pljučih se je začela zmanjševati. Ta študija je dala tudi podatke, da je med osebami, stari nad 35 let, umrlo pred 65. letom dvakrat več kadilcev kot nekadilcev. Izračunali so, da vsaka pokajena cigareta skrajša kadilcu življenje za 5,5 minute, kar ni veliko manj od časa, da to cigareto pokadi.

Tudi rak v ustih in grlu je pri kadilcih pet do desetkrat pogostejši kot pri nekadilcih. Kajenje pipe ali cigare je za to vrsto raka enako nevarno kot kajenje cigaret. Tudi rak trebušne slinavke, ledvic in sečnega mehurja je pogostejši pri kadilcih kot pri nekadilcih.

Koronarna srčna bolezen je zdaj vodilni vzrok smrti v mnogih razvitih deželah. Hudi kadilci umirajo okrog tri in pol-krat pogosteje kot nekadilci. Če po srčnem infarktu prenehajo kaditi, bodo manj verjetno doživeli ponovne napade, kot če s kajenjem nadaljujejo.

Obolenje arterij na spodnjih okončinah, ki ga občutimo kot bolečino pri hoji, se pojavlja v 95% pri kadilcih in le v 5% pri nekadilcih. Pri mnogih se razvije gangrena in je potrebna amputacija. Kronični bronhitis in emfizem sta zelo pogosti obolenja. Iz istih virov zvedo, da je v Veliki Britaniji umrlo zaradi teh dveh bolezni leta 1974 več kot 27.500 ljudi.

Želodčni in duodenalni ulkusi so pri kadilcih dvakrat pogostejši kot pri nekadilcih. Tudi bolezni zob in dlesni so pogostejše pri kadilcih.

Cigaretetni dim oslabi imunsko obrambo pri živalih in ljudeh, to pa povečuje nagnjenost k infekcijam.

Novorojenčki kadilk tehtajo približno 200 gramov manj kot nekadilci. Mrtvorojenčki in smrti v prvem tednu življenja so pogostejši, če je mati kadila po četrtem mesecu nosečnosti. Dojenčki staršev kadilcev v prvem letu življenja pogosteje zbolijo za pljučnico.

Vsi ti in še mnogo drugih manj prepričljivih podatkov kaže na to, da je kajenje cigaret zdravju močno škodljivo, celo smrtno nevarno. Kajenje skrajšuje poprečno dobo življenja in lahko kar naravnost trdimo, da si kadilci samovoljno skrajšujejo svoje življenje.

KAJENJE KOT DRUŽBENI PROBLEM

Individualni motivi za začetek kajenja so zelo različni. Pri mladini gre v začetku najpogosteje za radovednost, prikrivanje negotovosti, raziskovanje in zbu-

»Pogovori so bili sproščeni, predavatelji iskreni, lahko so vprašali vse, kar so želeli, vseh jim je bilo to, ker so lahko sodelovali, ker ni bilo podobno šoli...«. Skoraj vsi anketirani menijo, da je taka oblika šole za življenje v šoli potrebna, ne izključujejo pa tega, da bi jim več o vsem morali povedati učitelji (85%).

S pričujočim člankom sem skušala predstaviti obliko dela, ki teče na področju radovljiške občine že peto leto. Za njeno izvedbo se moramo zahvaliti predvsem izobraževalni skupnosti in delavski univerzi v Radovljici, ki sta poskrbeli za finančno in organizacijsko plat. »Medicinski« del so vodili zdravniki-ginekologi. Skupinsko delo pa je izvajala skupina psihologov, ki so bili za to delo prej pripravljene.

Prvotni program skušamo iz leta v leto dopolnjevati in razširjati (npr. poprejšnje seznanjanje staršev s to problematiko in načinom dela). Za letošnje leto pa načrtujemo tudi skupinsko delo s starši, s katerimi bi obravnavali erotično-seksualno problematiko z razvojne vidika.

Zavedamo se, da se podobni programi izvajajo verjetno tudi po drugih šolah v Sloveniji in da je to samo ena od možnih oblik tovrstnega dela. Vendar menimo, da bi jo bilo vredno v prilagojeni obliki razširiti tudi na nižje razrede osnovnih šol, jo izvajati kontinuirano skozi daljše časovno obdobje in mogoče tudi vključiti v redni program dela šolskih psihologov.

SLAVICA ČESNIK,
klinični psiholog spec.

dosledni nekadilci. Prepovedati kajenje mladim samo zato, ker še niso odrasli ali polnoletni, je popoln nesmisel. Prepoved tam, kjer je, pa mora veljati za vse in jo je treba dosledno izvajati, kot npr. tam, kjer je velika nevarnost požara. Nekadilec se mora zavedati svojih pravic in jih dosledno braniti. Starši, vzgojitelji, vsi, po katerih se mladi zgledujejo, bi se morali zavedati, koliko lahko s svojim kajenjem storijo nehoti slabega. Zbuditi moramo torej odgovornost vseh tistih, ki dajejo slab zgled. Pri tem je bolj pošteno, če tisti, ki ne more obzdrati svoje razvade pred drugimi, vsaj odkrito prizna, da je to nekaj slabega, da bi rad s kajenjem prenehal, pa tega ne zmore. Taka odkritost sicer na eni strani zbija kadilčev ugled, na drugi strani pa mu prav zaradi take poštenosti ugled zvečuje.

Na žalost nimamo uspešne zamenjave za cigareto. Pomirjevala in podobna zdravila ne pomagajo dosti pri abstinenčnih težavah. Bistvena je le trdna volja in motiviranost.

Sklep: Dovolj zanesljivih dokazov imamo za to, da verjame, da kajenje povzroča ali pospešuje veliko nevarnih bolezni, ki bistveno skrajšujejo življenjsko dobo. Nikakor ni dokaz odraslosti, moškosti ali enakopravnosti med spoloma. Kajenje zasvoji kadilca podobno kot druga priznana mamila in ga kljub temu, da toliko ne uničuje osebnosti, ne smemo podcenjevati. Zato je skrajni čas, da se odločimo, kajenje ali zdravje. Najmanj, kar moremo storiti, pa je to, da ne dajemo drugim slabega zgleda.

Doc. dr. MIHA DEBEVEČ
— Slovensko društvo za boj proti raku

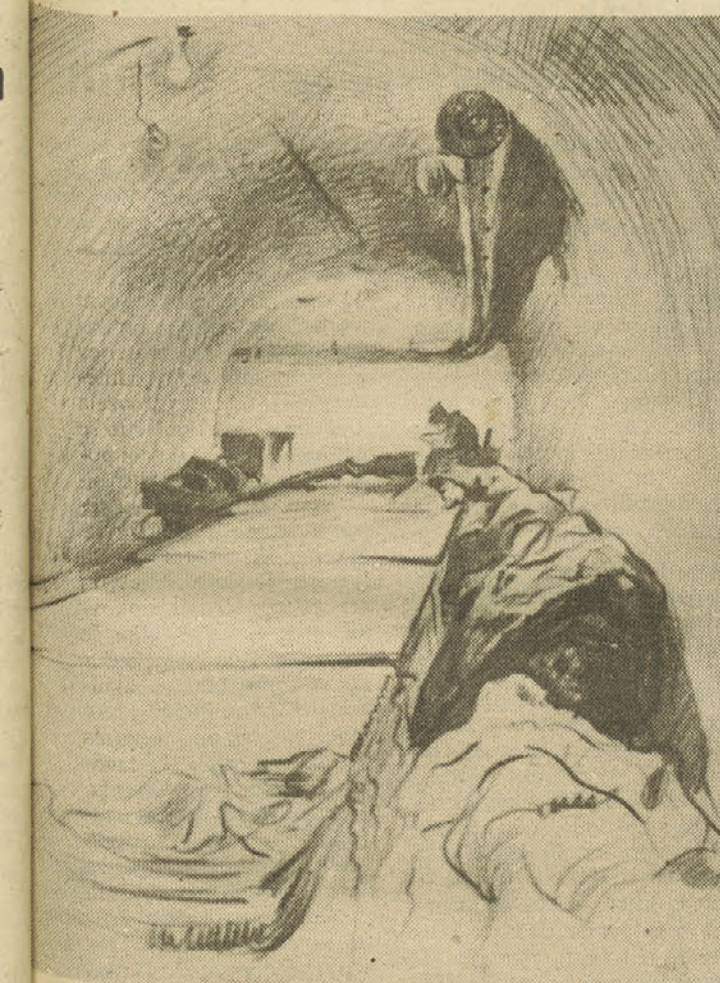
Obvestilo

Rdeči križ Slovenije vabi vse občane in delovne ljudi, da se v čim večjem številu udeležijo krvodajalske akcije. Prijave sprejema občinski odbor Rdečega križa, v delovnih organizacijah pa aktivisti Rdečega križa, odgovoren za krvodajalstvo.

Kri je nenadomestljivo zdravilo. Človek lahko s krvjo vedno pomaga. Dajanje krvi je dokaz človečnosti in eno izmed meril naše ozaveženosti in solidarnosti do sebe in drugih.

APRIL 1980	
DOMŽALE	7., 8., 9.
ANHOVO	10.
MIREN	11.
ŠEMPETER	14.
NOVA GORICA	15., 16., 17., 18.
UNIVERZA	22.
BREGANA	23.
BREŽICE	24., 25.
CERKNICA	28., 29., 30.

RDEČI KRIŽ SLOVENIJE

Božidar Jakac: »Bunker v Jajcu«, risba s svinčnikom, 1943 — z razstave članov srbske akademije znanosti in umetnosti v Beogradu januarja in februarja t.l. Zanimanje zanj je bilo nenavadno veliko, saj o je obiskalo kar 640.000 ljudi. Privlačevalo je pač 50 uglednih imen likovnega sveta, kot na primer: Aralica, Čelebonović, Hegedušić, Krinić, Lubarda, Meštrović, Pijade, Tartalja in Vidović, med njimi tudi dve slovenski — Jakac in Stupica — ter ime velikega angleškega slikarja Henrija Moorea.

Prireditelji so od avtorjev želeli določena dela, tako od Božidarja Jakca avnojski ciklus s 325 risbami in skicami ter tremi pasteli. Tu oblikovana risba je nastala v noči med 29. in 30. decembrom, to je ravno na zasedanju AVNOJ, ko so v skalnatem maršalovem bunkerju nekateri udeleženci legli k počitku. Risba, ki je edinstven zgodovinski dokument, podaja tudi svojo diagonalno kompozicijo, kontrasti v velikosti in tonih ter z nemirnimi črtami dramatično razpoloženje s prineslo lirčne mehko. Razpoloženje, kakršno je značilno za Jakčeva dela že v zgodnjem ustvarjalnem obdobju, ko je kot študent v Pragi čeliz večerne motive po tamkajšnjih ulicah in notranjčinah.

Radio in šola

NIŽJA STOPNJA

11. aprila O mulcih in umivanju

18. aprila Rada imam pravilnice Branke Jurce

SREDNJA STOPNJA

8. aprila Improvizacija v glasbi

15. aprila Pokrajinska središča Slovenije — Mežica, Ravne

VIŠJA STOPNJA

10. aprila Pesnice in pisateljice — Vida Brest

17. aprila Bitka v Jelenovem žlebu

ZA SREDNJE ŠOLE

7. aprila Kantova zasnova estetike

14. aprila Estetika v nemški klasični filozofiji

19. aprila Janez Menart

12. aprila Kajetan Kovič

Improvizacija v glasbi

V oddaji, ki bo bogato opremljena z glasbenimi zgledi, bo avtor Lado Jakša pokazal improvizacijo v glasbi, kakršna je bila v različnih obdobjih in pri različnih glasbenih zvrsteh. Ta se je verjetno najprej izrazila v ljudski glasbi, ki ni bila notirana in je že po svoji naravi ves čas težila k improvizaciji, preoblikovanju naučenega in k ustvarjanju novega. Ta ustvarjalna želja je v njej prisotna še danes in daje pogosto zgled izvajalcem improvizirane glasbe, predvsem jazza. Težnja po improvizaciji pa je bila tudi že sicer temelj vsakemu komponiranju. Pogosto je bila

prav improvizacija tista, ki je rodila nove glasbene oblike in preoblikovala že utečene ter tako spodbujala glasbeni razvoj. Ti improvizirani poskusi so kasneje prešli v čvrste obrazce notirane glasbe.

Zanimivo je, da srečamo improvizacijo tudi pri »resni« glasbi, v instrumentalni glasbi 15. in 16. stoletja, v tehniki tako imenovanega generalbasa in v operni glasbi 17. in 18. stoletja, ter seveda na solističnih nastopih nekaterih glasbenih virtuozov, ki so željni svobodne improvizacije.

V glasbi 20. stoletja pa postaja improvizacija vedno pomemb-

nejša prvina zvočnega snovanja.

Naj omenimo samo jazz in »novo črno glasbo«, ki s svojim enkratnim, spontanim nastajanjem in neomejenim razširjanjem zvoč-

nih možnosti odpira nove poti sodobni glasbi.

V oddaji bomo govorili o improvizaciji na dano temo, o svobodni improvizaciji ter o skupinski in solistični.

Problemi socializacije

V današnjem prvem delu pripevka vam želimo posredovati nekaj ugotovitev, do katerih smo prišli na podlagi dolgoletnega dela z oddajo Odrasli tako, kako pa mi. Z oddajo smo skušali odpreti dialog med generacijama in s tem opozoriti udeležence pogovora in poslušalce na to, kako učinkujejo socializacijski vzorci v družinah.

V vsakdanji govorici na Slovenskem si ob besedi »socializacija« vedno bolj pogosto predstavljamo nekaj, kar sicer sinonimno imenujemo »vzgojno-izobraževalni proces«, to je vrsta zavestnih in bolj ali manj premišljenih postopkov, ki naj bi otroka v končnem učinku usposobili za življenje in delo v družini in v družbi (primarna in sekundarna socializacija).

Sprejemanje take sinonimne rabe besede »socializacija« verjetno ni posledica neznanja ne preprosto napake, temveč po našem mnenju izvira iz podzavestne nelagodnosti zaradi nekaterih razsežnosti socializacijskega procesa, ki potekajo ob naših zavestnih vzgojno-izobraževalnih prizadevanjih, oprtih na najboljše namene — ali celo proti njim. Z drugimi besedami: menimo, da vsebuje to »prekrščenje« socializacije iluzijo, da ti postopki morajo biti socializacijsko učinkoviti že zaradi visokih

ciljev, v imenu katerih jih izvajamo.

Rezultati naših vzgojno-izobraževalnih prizadevanj pa — žal — kažejo, da ni vedno tako. Razlogi so sicer lahko različni, vendar če se izkaže, da obstaja statistično pomembna zveza med našimi vzgojno-izobraževalnimi porazi in nekaterimi socialnimi značilnostmi populacije, ki nas zanima, se je treba otresti iluzij in priznati, da je socializacija mnogo več od zavestnega prenašanja vzorcev vedenja in neke količine znanja z rodu staršev na rod otrok.

V razmišljanju o tem, kakšna je bistvena razlika med vzgojno-izobraževalnim procesom in socializacijo, si lahko pomagamo z opozorilom Petra Bergerja, ki v svoji popularni knjigi Invitation to Sociology (povabilo k sociologiji) pravi, da je za sociologa, ki opazuje družbeno določeno posameznikovega vedenja, ključna beseda »internalizacija«.

»V procesu socializacije«, pravi Berger, »otrok internalizira svoj družbeni svet. To, čeprav v manjši meri, se dogaja, ko odrasli vstopa v nov družbeni sistem ali v novo socialno skupino. Družba namreč ni le »tam zunaj« v Durkheimovem pomenu, temveč je tudi »tu notri«, je del našega najbolj intimnega jaza. Šele fenomen internalizacije nam omogoči razumevanje neverjetnega

dejstva, da večina ljudi brez odpora sprejema večino zunanjih kontrol neke družbe. Družba ne nadzoruje samo prostora, v katerem se gibljemo, temveč oblikuje tudi našo identiteto, naše misli, naša čustva. Njene strukture postajajo strukture naše zavesti...«

Da bi kar najbolj nazorno pokazal, kaj mu pomeni družbena določenost posameznikovega vedenja, končuje ta del svojega izvajanja s trditvijo, da so »... zidovi naše ječe že tu, ko stopamo na prizorišče«.

(Citirano po nemški izdaji: Peter L. Berger, Einladung zur Soziologie — Eine humanistische Perspektive.)

Družba, society, o kateri govori Berger v tem citatu, je seveda abstrakcija homogenizirane družbe, v kateri struktura globalne družbe »gnezdi« v slehernem njenem delu, zato je ne moremo kar zamenjati s tistim pojmom družbe, ki ga mislimo, ko govorimo o naši samoupravni socialistični družbi. Ne nazadnje zato, ker imamo razlage za dvom o tem, da se v procesu socializacije, ki nas tu zanima, res vedno internalizira nekaj, kar bi lahko imenovali samoupravna socialistična družba, bodisi kot družbena stvarnost, bodisi kot družbeni projekt. O razlogih tega dvoma smo obširneje govorili v nekem članku, ki med drugim opozarja na to, da je v procesu transformacije družine iz dominantnega družinskega socializacijskega vzorca nekako »izginil« družbeni smisel dela. Bistvena ugotovitev je takole povzeta:

»Ponoven vpogled v situacijo družin v transformaciji je pokazal, da je organska povezanost družinske socializacije z delom in proizvodnjo v vseh tipih takih družin prekinjena. Isto pa je mogoče reči tudi za vzgojno-izobraževalne ustanove in za njihov obstoječi način dela. V vseh teh družinah stari opravljajo svojo vlogo socializatorjev brez zveze s

svojimi delovnimi vlogami vključno z vlogo samoupraviteljev.«

Podobnega mnenja je tudi Vida Tomšič, ki se ji problem kaže takole:

»Iz nuklearne partnerske družine je izginilo delo, v katerega se otrok lahko smiselno vključuje. Čelo če mati ni v delovnem zmerju, se mora v stanovanju mestnem bloku kar precej potruditi s tem, kako bo otroka zaposlila; navadno ga potrošniški zaposli s stvarmi, ki so prej negativne kot ne.«

In nazadnje, kar zadeva šolo, lahko v neki interpretaciji povzela Zavoda SR Slovenije o študiju in problematiki vzgoje, izobraževanja v SR Sloveniji letu 1977 preberemo: »Posebna pozornost kaže posvetiti priložnosti, da sta zaprtost vzgojno-izobraževalnih ustanov in nepovezanost z družbenim okoljem ponekod povzročili neaktualno vzgojno-izobraževalnih vsebin.«

Avtorja Ivan Toličič in Leo Zorman sta v svoji raziskavi o kolje in ustreznosti učencev dokazala, da socialnoekonomski status družine, kar pomeni njen socialni družbeni položaj, pomembno vpliva na šolski uspeh učencev osnovnih šol v Sloveniji.

Avtorja domnevata, da je treba pripisati razlikam v primarni socializaciji. V družinah nižjega socialnoekonomskega statusa po njunem mnenju nastajajo socializacijski primanjkljaji, ki jih osnovna šola, čeprav po zasnovi za vse enaka, ne more nadomestiti; na nekaterih dimenzijah šola celo pogloblja socialne pogoje razlike. Posebno pomenben za naše premišljanje je tisti rezultat raziskave, ki govori, da so dobra motiviranost in uspeh (poklicne) aspiracije pomembni pogoj za šolski uspeh s tem seveda za socialno promocijo; otroci kmetov, nekvalificiranih in kvalificiranih delavcev pa so prav glede tega prikrajšani.

Uresničevanje zasnove splošne ljudske obrambe je pravica in dolžnost slehernega občana SFRJ, usposabljanje vseh, še posebej učencev za obrambo domovine pa je pogoj za uresničevanje te zasnove.

Da bi osvetlili delo, dosedanje izkušnje in pomanjkljivosti ter prihodnji razvoj področja obrambe in zaščite na srednjih šolah, smo zaprosili za pogovor enega najboljših učiteljev tega predmeta na srednjih šolah v Sloveniji, Lojzeta Pretnarja, ki že okrog dvajset let vztraja pri tem delu.

Zanimalo nas je, kakšne so oblike preverjanja pripravljenosti mladine za SLO, kakšen bo prihodnji razvoj in mesto obrambnega področja v novem programu usmerjenega izobraževanja, in kaj bi morali storiti, da bi dosegli boljše kakovost pouka in večje zanimanje učencev za predmet. Povprašali smo še za predloge in mnenja.

Vzrokovi, da se področje obrambe in zaščite na šolah doslej ni moglo razvijati, kot si želimo, je več. Med nje lahko štejemo predvsem neustrezno usposobljenost mnogih učiteljev — saj smo šele pred kratkim dobili katedro za to področje, in slabo materialno opremljenost šol. Menim, da je predmet pri učencih zelo priljubljen in sama narava predmeta zahteva dober stik z učenci. Še posebno tesno sodelujemo pri praktičnem delu in pri obrambnih dnevih. Priprave za obrambni dan vodimo učitelji obrambe in zaščite, ki smo hkrati upravitelji obrambnega načrta na šoli. Pomembno je, da v teh pripravah sodelujejo vsi učitelji na šoli, vsak dopolnjuje delovne točke glede na svoje področje: učitelj zgodovine pripravi test, učitelj geografije orientacijo itn. Na naši šoli je to sodelovanje učiteljev zgledno, gotovo pa je, da zahtevajo priprave na obrambni dan veliko dela in iznajdljivosti, vse od začetka šolskega leta pa do aprila in maja. Pri tem je nujna pomoč rezervnih oficirjev na šoli in povezava s krajevno skupnostjo, ki pa jo pri nas šele oblikujemo. Obrambni dan mora biti prijeten in koristen za vse, ki v njem sode-

lujejo, ne sme pa biti poudarjena le strokovnost. To mora biti dan, ki traja šest, sedem ali več ur. Pri pripravah in izvajanju tega dne je zelo pomembna vloga mladinske organizacije in njenih spremljajočih organizacij — tabornikov, planincev itn. Le s sodelovanjem vseh bo dan pester, zanimiv in koristen. Ob koncu je prav, da dan skleneta skrbno pripravljen kulturni spored in nagovor ravnatelja šole. Ni odveč, če je zraven tudi glasba. Iz izkušenj vem, da so učenci navdušeni za tak dan in da se, če je bil prijeten, kar nočejo raziti. Gotovo je, da taki dnevi in praktično delo približajo učencem predmet, in povečajo njihovo zanimanje za tovrstne poklice. Pri tem pa menim, da je zelo pomemben odnos vodstva šole do predmeta obrambe in zaščite. Ali povedano drugače: če nameni vodstvo šole dovolj denarja za materialno opremo za pouk tega področja, postaja predmet bolj privlačen, življenjski. To gotovo pripomore in olajša učitelju delo pri usmerjanju v vojaške in druge obrambne poklice. Pomembno pa je trajno usmerjanje, ne le pred razpisi za vpis. Na naši šoli se vsi učitelji prizadevamo za načrtno usmerjanje, to

Prepletanje vzgojnih področij

Pogovor z Lojzetom Pretnarjem, učiteljem obrambe in zaščite na Gradbeni tehniški šoli v Ljubljani

je tudi ena izmed nalog naše organizacije ZK na šoli. Mi usmerjamo pretežno v inženirijo glede na usmeritev naše šole, ki je gradbeno tehniška.

Delo, ki ga v dveh letih opravlja učitelj obrambe in zaščite glede na usmerjanje v poklice, mora nadaljevati tudi potem ves učiteljski zbor. Poudaril bi, da je dolžnost vseh nas učiteljev obrambe in zaščite, da usmerjamo učence na visoko šolo za obrambo in zaščito pri Fakulteti za sociologijo politične vede in novinarstvo. Prepričan sem, da si bo ta visoka šola v naslednjih treh, štirih letih pridobila ugled in veljavo.

Kakšne so oblike preverjanja pripravljenosti mladine? Preverjanje je sprotno, teoretično in praktično. Obrambni dan je enkrat v letu, je hkrati sklep preverjanja teoretičnega in praktičnega znanja. Obrambni krožek pa je trajna oblika dejavnosti, pri katerem je zelo pomembna vloga učitelja obrambe in zaščite kot mentorja. Gotovo je, da je uspešnost dela odvisna od učiteljeve iznajdljivosti, prizadevanja in domišljije. Na naši šoli smo npr. pripravili razstavo NOB. Ob razstavljenih predmetih se razvije pogovor. Na primer: O ču-

tarici iz taborišča spregovorijo učenci, učitelj ali nekdo od udeležencev taborišča. Ura postane drugačna, živa. Hkrati pa je to najbolj živo ohranjanje tradicij NOB!

Moji učenci zelo radi izdelujejo makete, rišejo prosojnice in sheme — to so vse ročne spretnosti glede na gradbeno tehniško smer naše šole. Pri zbiranju prostovoljcev za to delo nimam težav. Vsaka šola pa lahko oblikuje različne načine dela glede na svojo usmeritev. Med oblike preverjanja spada tudi akcija ob 30-letnici vzgoje mladine za splošni ljudski odpor, ki že poteka v občinah, sklepno, republiško tekmovanje pa bo jeseni.

RAZVOJ PREDMETA V PRIHODNJE

Pomembno je, da imamo za naš predmet enoten učni načrt za vso Jugoslavijo in enoten učbenik, ki je izšel v vseh jezikih narodov in narodnosti; menim pa, da bi bilo prav, če bi bila oba prilagojena posebnostim posameznih republik in pokrajin, posebno glede obrambnega področja z vidika različnosti terena.

V skupni vzgojnoizobraževalni osnovi v usmerjenem izobraže-

vanju je zajeto tudi vzgojno področje obrambe in zaščite. Program bo ostal skoraj enak, dodane so teme iz orientacije in poudarjena je družbena samozastita, kar je prav. V drugem polletju drugega letnika dobi predmet še eno uro tedensko več. Najpomembnejše pa je, da bodo učitelji predavali življenjsko, zanimivo. Zelo dobro je pri novem učnem načrtu to, da temelji na znanju in spoznanjih, ki so si jih učenci pridobili v osnovni šoli, je logično nadaljevanje že pridobljenega znanja.

Posebej je treba pohvaliti prepletanje in dopolnjevanje učnih in vzgojnih področij. Posamezne teme iz geografije, samoupravljanja, zgodovine, fizike, kemije, telesne vzgoje in biologije se povezujejo s predmetom obrambe in zaščite. Menim, da je zelo pomembna povezanost učitelja obrambe in zaščite z učitelji drugih vzgojnih področij in predmetov. Na primer: Pri obravnavanju atomskega biološko-kemijskih tem je nujen osebni dogovor z učiteljem kemije, da bo delo usklajeno. Učitelj kemije bo obravnaval npr. teoretični vidik, učitelj obrambe pa praktični del.

Tako naj bi bilo tudi pri drugih predmetih. Nujno je, da se učitelji obrambe in zaščite na strokovnih šolah povežejo z učitelji strokovnih predmetov, da bi le-ti v svoj predmet vpletali obrambne prvine. Na primer: za gradbeno tehniško šolo: pri temi — odstranjevanje ruševin po potresu naj bi učitelji, ki učijo gradbene konstrukcije, pojasnili, kako se zgradi most in hkrati kako se ga poruši, kam se postavi eksploziv itn. To bi pomenilo hkrati animacijo učencev za vojaške poklice v stroki. Takih možnosti je na vseh predmetnih

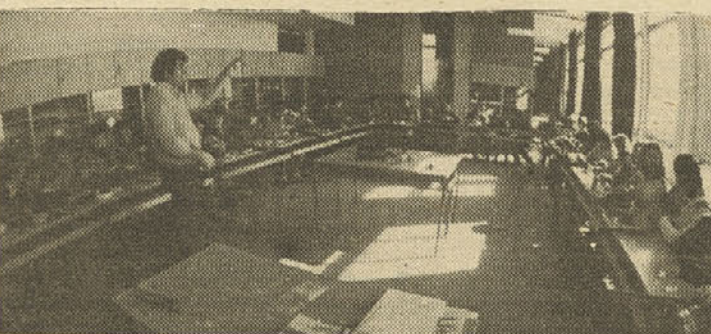
področjih zelo veliko, predvsem v strokovnih. Ovire, težave?

Po končanih prvih dveh letih srednje šole ni več predmet obrambe in zaščite in tako, ni več povezave s tem področjem v do vojaške obveznosti, če izvzame memo obrambni krožek in obrambni dan enkrat na leto. Treba bi bilo ustrezno zapolniti to vrzel.

Srednje šole imajo doslej pet kabinetov za pouk obrambe in zaščite, zato je pouk predmet otežen. Denar je zagotovljen, za taknilo pa se je pri izdelovalcih opreme, ki zamujajo. Dogovorjeno pa je, da bodo do leta 1981 vse srednje šole dobile ustrezne kabinete, ki bodo v veliko pomoč učiteljem. Za nenehno strokovno usposabljanje pogrešamo več strokovne literature, še posebej pogrešamo metodiko za predmet obrambe in zaščite, kar je, lahko bi rekli, sinteza vseh predmetov. Ko bi imeli vsaj metodiko posebnih ur, npr. spoznavanja orožja! Treba je namreč vedeti, da je metodika našega predmeta popolnoma drugačna od vojaške metodike, da ima svoje posebnosti. Tega področja se ni še nihče lotil in prav bi bilo, če bi učitelji, ki poučujejo obrambo in zaščito, napisali vsak kak prispevek v naša strokovna glasila.

Brez dvoma, da ima naše vzgojno področje vse možnosti razvoja, če bodo učitelji bolj strokovno usposobljeni in če bodo sodobnih učnih pripomočkov. Za usmerjanje v poklice pa ne smemo pozabiti, kako pomembno je, da so učenci povezani z vojaškim življenjem, da šole sodelujejo z vojašnicami in še posebej z vojaškimi šolami.

Pogovarjala se je
TEA DOMINKO

Učitelj obrambe in zaščite Lojze Pretnar s svojimi učenci pri pouku obrambe in zaščite

Pelikan

zbirka, dobrodošla učencem in učiteljem

»Že dolgo časa govorimo in razpravljamo o vse večji potrebi po ljudno pisanih knjig za mladino, knjig, ki naj predstavljajo zabavno, a v svojem bistvu poučno literaturo.« je zapisal pred leti glavni urednik založbe Mladinska knjiga Borut Ingolič.

Od razpravljanj smo prešli k dejanjem. Pri naši založbi, v oddelku za učbenike in spremljajočo literaturo, se iz leta v leto širi tudi knjižna bera **POLJUDNOZNANSTVENIH IZDAJ ZA OTROKE IN MLADINO**. Tokrat naj opozorimo le na tri zbirke: **PELIKAN**, **PIONIRJEVO KNJIŽNICO IN OBRAZI**. Te zbirke so nastale zato, ker je nujno, da se izpopolni pretežno literarna usmerjenost založniške dejavnosti. Pri načrtovanju smo upoštevali željo učiteljev in vzgojiteljev, naj bi našla šoloobvezna mladina v teh knjigah dopolnilo h klasičnemu učbeniku.

Pri pisanju poljudnoznanstvenih besedil sodelujejo domači, slovenski in jugoslovanski strokovnjaki. V zadnjem času pa so zbirke doživele tudi precejšen odziv v javnosti. Pred kratkim je bilo v tisku objavljen nekaj mnenj o njih, pa tudi pisma, ki nam jih pošiljajo bralci, koristno usmerjajo našo dejavnost.

Prof. Franček Bohanec je v knjižnih listih zapisal o zbirkah tole: »Merila, ki so jih uporabili znanstveniki in pisatelji, ko so prišli za pero pri pisanju poljudnoznanstvenih knjižic za otroke, so takšna, da ustrezajo potrebam za otrokov umski razvoj. Knjižice, ki se povezujejo v zbirke, pričajo o zavzetem strokovnem prizadevanju, da naši otroci dobijo dobro poljudnoznanstveno berilo.«

Pred nedavnim je v Prosvetnem delavcu ocenila zbirki Pelikan in Obrazi prof. Berta Golobova.

In kaj pravijo o zbirkah učitelji — praktiki?

Navajamo odlomek iz pisma učiteljice, naše zveste in prizadevne sodelavke. Čeprav je iz priloženih anketnih listov razvidno, da na šoli, kjer uči, uporabljajo pri pouku prav vse knjižice iz zbirke Pelikan, je zapisala:

»Poljudnoznanstvena dela ne gredo tako iz knjižnice kot leposlovna. Vzroki? Nedvomno tudi to, da do zdaj takih, stopnji primernih zbirk ni bilo in učenci in učitelji kljub temu, da se zavedajo, kako zelo primerna so, ne segajo preveč po njih, ker se je spremembam pač težko prilagoditi. Raje delamo 'po starem'. Nekaterim je še vedno treba prinesiti knjigo prav na pisalno mizo. Brez dobro organiziranega dela knjižničarja ali katerega drugega delavca na šoli, torej samo ob ponudbi ali spodbudi zbirka ne bo našla mesta pri pouku na vseh stopnjah in smereh in učenci se je ne bodo navadili uporabljati.«

Povsod pa vendarle ne delajo »po starem«.

● KAKO UPORABLJAMO PELIKANA PRI POUKU?

O tem, kako lahko PELIKAN obogati pouk, pogloblja in razširi učiteljevo razlago, smo se prepračili, ko smo obiskali osnovno šolo v Solkanu. Bili smo gostje v tretjem a razredu, kjer poučuje tovarišica Barbara Šinigoj. Tema učne ure je bila pošta. Dan pred obravnavo so si učenci ogledali pošto v kraju, kjer živijo, pri učni uri pa so s iznanje o pošti poglobili in izoblikovali s pomočjo knjižice iz Pelikanove zbirke Josip Palada — Pošta. Delo s knjigo je omogočilo učiteljici veliko uspešnih metodskih rešitev.

Uvodni pogovor in uvodno obravnavo je poglobilo načrtno, vnaprej pripravljeno delo v dvojicah. V skupni uvodni obravnavi so učenci s pomočjo učiteljice pridobili in utrdili veliko novih pojmov. Delo v dvojicah je usmerilo učence k temeljiti predelavi posameznih strani in poglavij knjižice. Tako so se najboljše pripravili za sklepno plenarno delo, pri katerem so smiselno in celostno obnovili nova spoznanja in jih povezali v novo celoto. Učencem torej ni bilo treba poslušati z rokami na hrbtu, saj je bilo težišče pouka na njihovem aktivnem in usmerjenem sodelovanju.

Iz temeljite priprave, ki nam jo je odstopila tovarišica Šinigojeva, naj navedemo nekaj značilnih vprašalnikov za delo dvojic:

- I. — Kako so se sporazumevali naši predniki?
 - Se tudi živali sporazumevajo med seboj?
 - Se lahko tudi človek sporazumeva z živalmi?
 - (po knjigi Pošta, str. 1)
 - II. — Kdaj človek uporablja znake za prenašanje vesti?
 - Naštet nekaj takih znakov in nekaj slikovnih vesti!
 - Kaj se zgodi, če slikovne vesti ne znaš razbrati?
 - (po knjigi, str. 4)
 - III. — Kako se imenuje služba za prenos vesti?
 - Po katerem načelu prenaša pošta sporočila ljudi?
 - Kako se imenuje zveza, v katero so povezane vse pošte na svetu?
 - (po knjigi str. 7)
 - IV. — Kdaj so odšla na pot prva pisma?
 - Koliko let dela pošta tako, kot jo mi poznamo?
 - Kakšna so bila prva pisma?
 - Kako so pošiljali pomembna sporočila med vojno?
 - (po knjigi str. 11)
 - V. — Kako mora biti opremljeno pismo?
 - Napiši na ovojnico svoj naslov in jo opremi tako, da bo prav!
 - Opiši pot pisma!
 - (po knjigi str. 10, 12)
 - VI. — Kateri je največji poštni izum?
 - Kako si si ljudje pomagali pred znakom?
 - Kakšne so bile prve znamke in kakšne so danes?
 - Kako se imenuje zbiranje poštnih znamk?
 - (po knjigi str. 18, 19)
- Po plenarnem poročilu dvojic in sklepni razpravi so učenci izpolnili anketo o sami knjižici Pošta. Anketa vprašanja:
- Kdo je napisal knjigo Pošta?
 - Kdo jo je ilustriral?
 - Pri kateri založbi je knjiga izšla?
 - Kje je sedež založbe?
 - Ti je bila knjiga všeč?
 - Zakaj ti je bila knjiga všeč?

● PREDLOGI RAVNATELJEV

V Osnovni šoli Mirana Jarca v Črnomlju, v 4. a razredu, ko so se učenci učili iz učbenika in knjige iz zbirke Pelikan: Ivan Špolar — Elektrarne.

V pogovoru z ravnateljki osnovnih šol v Beli krajini pa so se izoblikovali tile predlogi:

— Na šolah naj bi bila vsaj ena delovna konferenca učiteljev namenjena spoznavanju izobraževalne literature, ki jo uporabljamo ob učbenikih.

— O izidu nove izobraževalne slikanice naj eden izmed učiteljev seznani druge z njeno vsebino in uporabnostjo.

— Nove knjige naj bodo razstavljene na šolskem hodniku vsaj mesec dni, da se bodo z njimi poleg učiteljev seznanili še učenci.

— Poudarjeno je bilo, da mora biti za redno delo pri pouku dovolj izvodov Pelikana istega naslova.

— Izobraževalna slikanica ima ob učbeniku več funkcij, učitelj jo lahko uporabi pri več predmetih ali pa za iste predmete na različni stopnji.

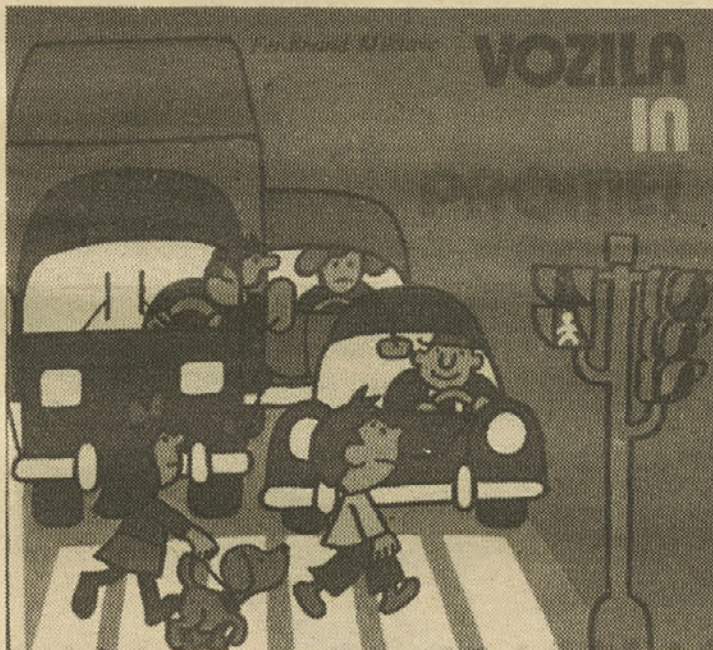
● KNJIŽICE — ZA KOGA IN KDAJ?

Leopold Suhodočan — NA KMETIJI

Del te snovi obravnavamo že v 1. razredu, vse o čemer govori knjižica, pa dokončamo v 2. razredu. Učenec bo vsaj na slikah spoznal tisto, o čemer ve natančno njegov sovrstnik na vasi, iz primerne besedila pa bo zvedel marsikaj novega.

Ferdinand Miklavc — VOZILA IN PROMET

Že v začetku prvega razreda začnejo učenci spoznavati prometni red. Učijo se o varnosti na cesti, prometnih sredstvih in znakih. Učitelj lahko zato takoj uporablja knjižico, seveda le slikovno gradivo. Kasneje učenci berejo določene odstavke in jih utrjujejo.

Z razširjeno vsebino nadaljujejo v 2. razredu, kjer knjižica lahko zelo popestri prometno vzgojo.

Učenci v 3. razredu ob knjižici ponovijo snov in jo dodatno utrdijo. Snov lahko uporablja učitelj vse leto ob različnih priložnostih in dogodkih. Knjigo lahko bere učenec zdaj že sam, spoznajo pa naj jo tudi starši, da bi se večkrat spomnili na prepotrebno vzgojo za varnost svojih otrok na cesti.

Anton Polenec — V GOZDU

Snov uporablja učitelj že v 1. razredu pri opazovanju in spoznavanju narave vse šolsko leto.

V 2. razredu bo iz besedila in ilustracij nabral vse, kar mora vedeti učenec za to leto, zraven pa uporabil posamezna poglavja tudi pri slovenskem jeziku.

Tretji razred bo uporabil snov za slovenski jezik, ko bo ob kratkih različnih izsekih in zapiskih zraven še utrjeval dosedanje znanje iz življenja v gozdu.

Učenec bo lahko tu že s samostojnim branjem knjižice utrdil znanje in morda natančneje začel opazovati gozd.

Anton Polenec — POTOK IN TRAVNIK

Besedilo in bogato slikovno gradivo dopolnjujeta znanje učencem v 4. razredu osnovne šole, nekatere podrobnosti pa so zanimive tudi za pouk biologije v 6. razredu in v naravoslovnem krožku. Obogati lahko tudi življenje in delo v celodnevni šoli.

Branka Jurca — JAVKA V STAREM ČEVLU

Snov je zbrana za učence od 1. do 8. razreda za praznike iz NOB. Do 4. razreda izbira učitelj akcije in drobne zanimivosti, v višjih naj bo učitelju in učencem dopolnilo, v 8. razredu pa mora učenec vedeti veliko od tega, saj je Ljubljana prvo mesto heroj v Jugoslaviji.

Učiteljem iz drugih šol po Sloveniji pa lahko rabi izrez iz okupirane Ljubljane tudi za primerjavo, kako je potekalo ilegalno delo v njihovem kraju.

Jože Pahor — DOGODIVŠČINE V ATOMSKEM INŠTITUTU

Zvedav otrok prebere to knjižico s pridom že v 4. razredu. Cesar ne razume, bo izpustil in pozabil, nekaj pa mu bo ob zanimivi pripovedi le ostalo. V šoli bi jo kot dopolnilo lahko uporabili pri fiziki v 8. razredu, kadar govorimo o atomski energiji.

Rajko Pavlovac — KRAS

Snov lahko v celoti uporabi učitelj pri delu v 4. razredu. Tudi brez poprejšnje obravnave jo zmore učenec samostojno predelati v tej starosti. Možno je le to, da prehitro preleti odstavke, kjer je nanizanih veliko krajevnih in drugih imen. To težavo naj premesti učitelj z razlago in počasnejšim podajanjem, kot je učenčevo branje in hlastanje za novim.

Rajko Pavlovac — IZ ŽIVLJENJA KONTINENTOV

Knjižica je primerna za sedmi razred, kjer jo učitelj uporabi za utrjevanje snovi ali pa ob delu, da učenci samostojno najdejo posamezna dejstva. Ko govori o posameznih delih sveta, navede posamezne podatke, ki niso zgolj šolski, so pa zato še zanimivejši, in opozori učence na sestavek. Pred to dobo je snov zanimiva le za otroke, ki jim svet ni neznan.

Zdravko Petkovšek — KAJ PA VREME?

Nekaj podatkov posreduje učitelj že v 4. razredu pri spoznavanju narave, učencu pa je snov za samostojno branje v tem obdobju pretežka.

V 7. razredu spozna učenec pri fiziki veliko novega, zato sestavek že samostojno prebere in razume, učitelj pa lahko snov, ki jo obravnava knjižica, temeljito izkoristi. Zelo zanimiva snov za delo v krožkih.

Ivan Špolar — ELEKTRARNE

Že v 3. razredu zve učenec temeljne podatke o elektriki kot pomočnici v našem domu in o nevarnostih. Zato so uvodi v začetku pripovedi pri posameznih vrstah elektrarn pripomoček za preprosto razlago v razredu in še dopolnilo mnogim učencem, ki vedo nekoliko več že na tej stopnji.

V 8. razredu pri pouku fizike pa je knjižica skoraj nujna za hitrejšo razumevanje snovi in prijetno učenje. Poznata naj jo učitelj in učenec. Starši bodo ob pripovedi obnovili znanje o elektriki ali si ga nanovo pridobili, da bodo lahko odgovarjali na otrokova vprašanja in tudi opozarjali na nevarnosti v zvezi z različnimi električnimi aparati. Knjižica je uporabna tudi pri pouku geografije (umetna in akumulacijska jezera, spremembe pokrajine, pridobivanje energije, geografija Slovenije in Jugoslavije).

Mario Pleničar — NAFTA

Nekaj zanimivih podatkov iz knjige da učitelj lahko že v 4. razredu, ko govori o naftnih poljih na Slovenskem. Nekoliko več pove v 5. razredu, kjer naštevamo nahajališča nafte v Jugoslaviji. Še posebej se knjižica vključuje v učni načrt osmega razreda, ko se učenec pri organski kemiji uči o nafti.

Tone Polenec — LETALO, POLET, LETALIŠČE

Na mnogih šolah je pri prostovoljnih dejavnostih vključeno tudi modelarstvo, jadralstvo in letalstvo. V teh krožkih naj bi obdelali snov, ki bi vsebinsko obogatila le tehniko oblikovanja in modeliranja. Poleg tega spozna učenec organizacijo dela v rednem letalstvu, natančnost, ki je potrebna za varnost potnikov, in brezhibno usklajenost vsega dela. Otroci, ki ga veseli to področje, bo knjižico prebral že v 4. razredu. Morda bo treba na tej stopnji nekatere stvari le dodatno razložiti. To lahko stori šola ali pa dom.

Ivan Sedej — KMEČKA HIŠA NA SLOVENSKEM

Snov bi bila idealna za utrjevanje ob koncu 4. razreda, če bi jo učitelj pravočasno predvidel. Otroku bi predstavila znanje o domovini z druge strani, s tiste, o kateri premalo povedo šolske knjige.

H knjižici se lahko povrtno večkrat, vedno, kadar obravnavamo kako pokrajino, na primer kras, alpski svet... in to pri kateremkoli predmetu (od slovenščine, zemljepisa, zgodovine, šole v naravi).

S pridom jo lahko uporabijo taborniki v svojem delu.

Luc Menaše — KAJ NAM KAŽEJO SLIKARSKE UMETNINE

Knjiga je zanimiva za vse otroke, še posebno za tiste, ki o teh rečeh ne vedo veliko. Z njeno pomočjo bodo lažje doumeli vsebino umetnine in spoznali tudi to, kaj je hotel slikar v svojem delu izpovedati.

VI. grafični bienale jugoslovanskih pionirjev

Dolenjski kulturni festival in Galerija Božidar Jakac v Kostanjevici na Krki ter občinski odbor Zveze prijateljev mladine v Krškem prirejata VI. grafični bienale jugoslovanskih otrok ob mednarodnem letu družine na temo

DRUŽINA

Izbor bo opravljen po načelih kakovosti in v skladu s temo. S tem v zvezi objavlja pripravljalni odbor VI. grafičnega bienala jugoslovanskih pionirjev v Kostanjevici na Krki naslednji

RAZPIS

natečaja za sodelovanje na razstavi grafičnih listov jugoslovanskih pionirjev.

Pogoji:

1. Na natečaju lahko sodelujejo otroci — učenci osnovnih šol iz vseh republik in avtonomnih pokrajin, kakor tudi otroci narodnostnih manjšin, živčih v Jugoslaviji.
2. Grafične liste naj pošljejo šole ali krožki, klubi, sekcije itd. ali posamezniki najkasneje do 30. maja 1980 na naslov: Galerija Božidar Jakac, Grajska 45, 68311 Kostanjevica na Krki, Slovenija.
3. Vsak grafični list mora imeti na hrbtni strani s pisalnim strojem napisane te podatke: ime in priimek otroka — slikarja, njegovo rojstno leto, naslov šole, ki jo obiskuje, razred, leto nastanka grafičnega lista, naslov grafike, ime in priimek likovnega pedagoga, ki je učenca vodil ter natančen naslov stalnega bivališča avtorja, ki je grafiko ustvaril. Poslani listi naj bodo brez paspartujev. Drugače opremljenih grafičnih listov žirija ne bo upoštevala.
4. Poslani grafični listi ne smejo biti starejši od dveh let in morajo biti samostojne stvaritve otrok.
5. Iz tako predloženih grafik bo žirija izbrala najmanj 120 listov za razstavo. Če bo gradivo izjemno kakovostno, bo prireditelj organiziral še kako drugo razstavišče in razširil število razstavljenih del.
6. Vsem razstavljalcem in likovnim pedagogom, ki so razstavljalce vodili, bodo podeljene v znak priznanja za sodelovanje častne diplome.
7. Grafični listi morajo biti za transport dobro opremljeni, da se ne bodo poškodovali. Poškodovanih grafik žirija ne bo obravnavala.
8. Prireditelj bo izdal katalog razstave s potrebno dokumentacijo in z reprodukcijami, ki jih bo izbrala žirija. Le-ta si pridruži pravico izbire slik za razstavo in za reprodukcijo v katalogu in tisku sploh.
9. Vse razstavljene grafike bodo vključene v sklad stalnega grafičnega kabineta, ki je bil ustanovljen ob I. grafičnem bienalu jugoslovanskih otrok.
10. Grafik, ki ne bodo izbrane za razstavo, prireditelj praviloma ne vrača, lahko pa jih pošiljatelj dvigne osebno na dan odprtja razstave pri tajnistvu pripravljalnega odbora.
11. Prireditev bo predvidoma 27. septembra 1980, o čemer boste pravočasno obveščeni.

Pripravljalni odbor
VI. grafičnega bienala

SLUŽBO ZAMENJA

Profesorica likovne vzgoje, ki poučuje v občini Ljubljana-Center, išče zaposlitev na območju občine Ljubljana Šiška ali v okolici. Mogoča je tudi zamenjava poučevanja. Naslov v uredništvu Prosvetnega delavca.

VSAKEMU, KI IZOBRAŽUJE IN VZGAJA, PROSVETNEGA DELAVCA!

NOVA SKUPINSKA NAROČILA NA PROSVETNEGA DELAVCA

Osnovna šola Polhov Gradec, 17 naročnikov

Osnovna šola Vavta vas, 5 naročnikov

VSAKEMU, KI IZOBRAŽUJE IN VZGAJA, PROSVETNEGA DELAVCA!

VSEM, KI RAZŠIRJAJO NAŠE SKUPNO GLASILO, PRI-SRČNA HVALA!

SPOŠTOVANI,

morda je med Vašimi sodelavci in znanci kdo, ki bi se rad naročil na Prosvetnega delavca. Ponudite mu našo naročilnico — naj jo izpolni in pošlje v ovojnici na naš naslov.

NAROČILNICA

Prosvetni delavec, 61104 Ljubljana, p. predal 21

Naročam se na Prosvetnega delavca in prosim, da mi ga pošiljate na naslov:

Ime in priimek:

Naslov:

Naročilnico bom poravnal-a po prejemu položnice.

Datum: Podpis

Relief iz slonove kosti — 8. stol. pr. n. št.

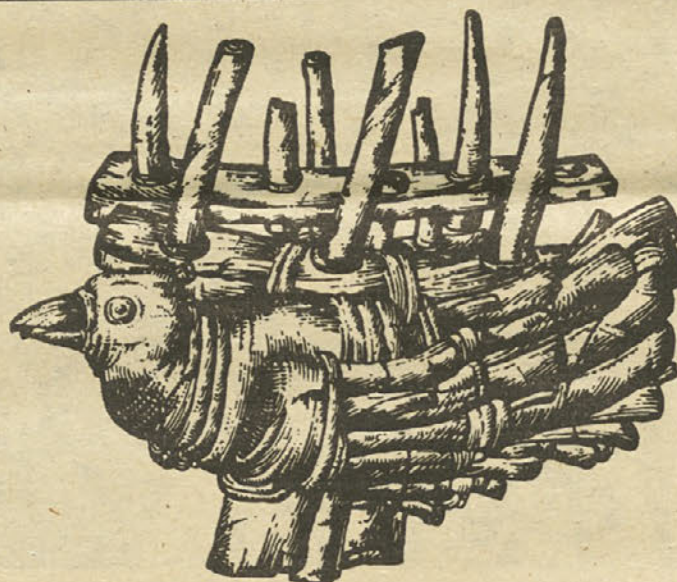
Obvestilo

GALERIJA BOŽIDAR JAKAC KOSTANJEVICA NA KRKI je od 1. aprila 1980 odprta vsak dan, tudi ob nedeljah in praznikih od 9. do 18. ure.

Ogledate si lahko monografske zbirke Jožeta Gorjupa, Toneta Kralja ter domala celoten prerez grafičnega opusa akademika Božidarja Jakca, pa tudi zbirko njegovih pastelov in olj. Prav tako je možen ogled Pleterške slikarske zbirke starih moj-

strov in Forme vive, kjer je prek sto eksponatov 70 umetnikov z vsega sveta.

LAMUTOV LIKOVNI SALON je do nadaljnjega zaprt. Prav tako je do nadaljnjega zaradi gradnje nove šole zaprta tudi zbirka umetnin, ki jih je darovalo 170 umetnikov za GORJUPOVO GALERIJO v Kostanjevici na Krki. Uprava Galerije Božidar Jakac, Kostanjevica na Krki

Ivan Antolić: Ptica, svilotisk

Časopis izdajata republiški odbor Sindikata delavcev vzgoje, izobraževanja in znanosti ter Izobraževalna skupnost Slovenije — Izhaja štirinajstrednevno med šolskim letom.

Izdajateljski svet ČZP Prosvetni delavec: Metka Rečnik, predsednica, Jože Deberšek, Tea Dominko, Milanka Dragar, Leopold Kežar, Marjana Kunej, Marija Skalar, Janez Sušnik, Valerija Škerbec, Zdravko Terpin, Milica Tomše, Jože Valentinčič, Boštjan Zgonc.

Uredniški odbor Prosvetnega delavca: Geza Čahuk, predsednik, Breda Cajhen, Tea Dominko, Marjana Kunej, Rudi Lešnik, Veljko Troha, Jože Valentinčič, Dušan Zupanc.

Uredništvo: Jože Valentinčič, glavni urednik, Marjana Kunej, odgovorna urednica, Tea Dominko, tehnična urednica.

Naslov uredništva in uprave: Poljanski nasip 28, tel.: 315-585, poštni predal 21, Ljubljana 61104.

Rokopisov in fotografij ne vračamo, posamezni izvod 8 din. Letna naročnina 150 din za posameznike, za delovne organizacije 250 din, za študente 100 din. Št. tek. računa 50101-603-46509.

Tiska ČZP Ljudska pravica: YU ISSN 0033-1643
Po mnenju Republiškega komiteja za vzgojo in izobraževanje je časnik »Prosvetni delavec« prost temeljnega davka od prometa proizvodov (glej 7. točko 1. odstavka 36. člena zakona o obdavčenju proizvodov in storitev v prometu).

Društvo, ki hoče biti več kot epizoda

Vabila k prireditvam, k razstavam, k predavanjem in k drugim akcijam v okviru študentskega kulturno umetniškega centra (ŠKUC) v Ljubljani so postala zadnje mesece redni sestavni del kulturne dejavnosti. Potem ko je prebolel krizo, ki je sledila odprtvi novih prostorov na Starem trgu, velikemu presežku stroškov nad dotacijami ter delnemu kadrovskemu osipu, se je ŠKUC vnovič postavil na noge in si pričel utirati pot v znamenju mladostno zagnane alternative obstoječi mreži kulturnih institucij, ki jim je v družbi seveda še zmerom »naloženo« igrati prvo violino. Študentje-ustvarjalci nimajo na voljo dovolj denarja, s katerimi bi lahko tako po obsegu kot po kakovosti svojih dejavnosti konkurirali »uradnim« kulturnoumetniškim ustanovam, imajo pa zato očitno tolikanj več moralne pobude, ustvarjalno-organizacijskih domislic in volje do izumljanja novih rešitev.

V ŠKUC so povezani književni, gledališki, likovni, glasbeni, filmski in drugi nosilci umetniških pobud iz vrst študirajoče mladine. Gre, deloma, za študente umetniških akademij in deloma za študente, ki svojih umetniško izraznih nagnenij nimajo namena enačiti s svojimi siceršnjimi poklicnimi odločitvami. Ta dvojnost sestava daje ŠKUC posebno obeležja nekakšne poklicno-ljubiteljske kombinacije, ki ji velja prisluhniti drugače kot večini zgolj poklicno strukturiranih kulturnih ustanov, a obenem tudi drugače kot običajni ljubiteljski društveni dejavnosti.

ŠKUC želi predvsem streči svojim raziskovalno-eksperimentalnim ambicijam, katerih smisel je v formalni in vsebinski drugačnosti programov.

Uresničevanje tako deklariranih programskih zamisli sicer ni docela na ravni načel, saj so vmes tako interne gnotne in personalne težave kot tudi ne povsem intenzivno odzivanje javnosti, predvsem tiste, ki sega prek najožjega kroga somišljenikov. Vzrokov za to je več. Vmes je — v dobrih delu — konvencionalna usmerjenost kulturnih potreb pri večinskih uporabnikih, tudi tistih iz vrst študentov, ni pa nepomembna tudi pogostna organizacijska razrahljanost, vpeta v delovanje ŠKUC, ki je dolga leta živel v nekakšni »splendid isolation«, zazrt v lastno samozadostnost. S sedanjim gibanjem svojih akcij skušajo preseči pomanjkljive plati lastne dediščine.

Med najbolj razvejene dejavnosti sodijo koncerti, filmski večeri, likovne razstave ter predavanja v okviru ŠKUC. Koliko toliko rednemu obiskovalcu prireditve je omogočen sprotni in dovolj ilustrativen vpogled ustvarjalna dejanja mladih, čemer segajo organizacijske pube tudi prek slovenskih mej tu in tam celo na tuj. V poudarjenem osrednju so eksperimenti (improvizacije, punk rock, jazz različnih variacijah, tape muzi oziroma registracije video zapisi in podobne oblike na glasbenem področju; fotoart, vizualni eksperimenti, off film, alternativni film in kar je podobnih smeri ziskovanja na filmskem področju; nirvanistični kolaži, rock skulpture v materialih, ambietalni umetnost, poštna umetnost, zualne poezije in kar je še sorodnih tematskih opredelitev na področju likovnih dejavnosti... tako naprej.) K sodelovanju pritegnili kolege in somišljeniki iz drugih jugoslovanskih univerzitetnih središč pa tudi iz tujine pač glede na izoblikovane personalne povezave.

Vidno mesto v programu imata tudi lastna produkcija, naj gre za književne natisne, za posneli filme ali za izdajo glasbenih kaset in plošč. Lani, denimo, so izdali dvoje malih plošč: kantavtor Tomaža Pengova ter rock skupino Pankrti, realizirali štirinaj kratkih in en daljši 8-milimetrski film ter natisnili štiri knjižne objekte: eksperimentalno zbirko Zdravka Nagliča z naslovom Prepisovanje in prerinjanje, roman Kerubini avtorja Gradišnika in Filipiča, pesniški zbirko Iztoka Osojnika Simptični angel ali pljunek na plošču in zbirko esejev Denisa Poniža v kompjutorski poeziji po naslovom Pot.

Dejavne so bile še komisija gledališče, komisija za teorijo komisija za video program (vsaka z vrsto predstav, multimedijskih projektov ali predavanj); vse to se intenzivno nadaljuje tudi v letošnjo pomlad, prazničuje si, da bi izkazane dejavnosti našle za svoj obstoj v nekoliko trdnješe gnotne možnosti.

Seveda ni vse zlato, kar naj se svetilo. V dejavnostih ŠKUC je tudi precej improvizacije, površnosti, praznega videza celo bluffa. Toda v jedru dogajanja je vendar iskreno iskarske prave ustvarjalne poti in izvirnega lastnega izraza, kar da ŠKUC vsebinsko vitalnega pojma v našem kulturnem dogajanju. V. K.

Muzeji radovljiške občine

Vsem vzgojno-izobraževalnim organizacijam!

Če greste na ekskurzijo na Gorenjsko, si oglejte muzeje radovljiške občine:

— **Edini čebelarški muzej v Jugoslaviji** je v radovljiški graščini — poslikane panjske končnice — edinstveni spomeniki slovenske ljudske umetnosti, čebelji panji, čebelarstvo orodje, žive čebele v opazovalnem panju itn.

— **Linhartova soba** v radovljiški graščini — prikaz življenja in del prvega slovenskega dramatika A. T. Linharta, rojenega v Radovljici.

— **Sivčeva hiša** v Radovljici — značilna meščanska stavba iz XV. stoletja s številnimi ohranjenimi gotskimi elementi.

Od 1. aprila do 31. oktobra so vsi muzeji v Radovljici odprti vsak dan od 10. do 12. in od 16. do 18. ure, od 1. novembra do 31. marca ob sredah, sobotah in nedeljah od 10. do 12. in od 15. do 17. ure. Najavljene skupine ob vsakem času. Telefon (064) 75-188.

— **Kovaški muzej v Kropi** — edinstveno železarsko naselje na Gorenjskem — prikaz starodavnega rudarstva in železarstva — umetniško kovaštvo.

Od 1. aprila odprt vsak dan od 9. do 13. in od 15. do 18. ure, od 1. novembra do 31. marca ob sredah, sobotah in nedeljah od 10. do 12. in od 15. do 17. ure. Za najavljene skupine ob vsakem času. Telefon (064) 75-188.

— **Muzej talcev v Begunjah** — pretresljiv dokument druge svetovne vojne.

Od 1. aprila do 31. oktobra odprt vsak dan od 8. do 18. ure, od 1. novembra do 31. marca ob sredah, sobotah in nedeljah od 10. do 12. ure. Za najavljene skupine ob vsakem času. Telefon (064) 75-188.

— **Muzej Tomaža Godca v Bohinjski Bistrici**. V njem lahko spoznate življenje in delo revolucionarja Tomaža Godca in gibanje NOB Bohinju in si ogledate sobo, kjer je bila ustanovitvena seja KPJ in prvo volilno usnjarno Godčevih. Odprt ob sredah, sobotah in nedeljah od 10. do 12. in od 16. do 18. ure.

V vseh muzejih vam bodo vodiči razložili zbirke, čas ogleda pa s potrebnimi primerji lahko prilagodite, če se vnaprej najavite, sicer velja navedeni dnevi in ure.

Vstopnina za obisk posameznega muzeja je simbolična: 5 din odrasle in 3 din za otroke.